

**TÜRK GELENEKSEL SANATINDA YAPRAK ÜZERİNE MİNYATÜR
SANATI UYGULAMALARINDA ÖMER FARUK ATABEK ETKİSİ**

Derya KALDIRIM

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
DEKORATİF ÜRÜNLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2015

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren bir (1) yıl sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı :Derya
Soyadı :KALDIRIM
Bölümü :El Sanatları Eğitimi Bilim Dalı / Dekoratif Ürünler Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Türk Geleneksel Sanatında Yaprak Üzerine Minyatür Sanatı Uygulamalarında Ömer Faruk Atabek Etkisi

İngilizce Adı : The Effects Of Omer Faruk Atabek On The Miniature Practice On The Leaf In Turkish Traditional Art

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar adı ve soyadı: Derya KALDIRIM

İmza:

Jüri Onay Sayfası

Derya KALDIRIM tarafından hazırlanan “ Türk Geleneksel Sanatında Yaprak Üzerine Minyatür Sanatı Uygulamalarında Ömer Faruk Atabek Etkisi ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Ana Bilim Dalı Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Zeynep GÖKÇESU

El Sanatları Anabilim Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Başkan:

Üye:

Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Ana Bilim Dalı Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Rahmetli Ömer Faruk Atabek ve Aileme,

TEŞEKKÜR

1996 Yılında tanışma onuruna eriştiğim Sayın Ömer Faruk Atabek Hocam Geleneksel Türk Sanatlarında bana bir kapı açtı. Bu engin denizde ilerleyeceğimi bir eğitmen olacağımı hiç düşünmeden sabırla dört yıl önce Tezhip devamında Minyatür icazetimi alarak sanatımızın içerisine girdim. Geleneksel Sanat eğitimi dışında da çok özel karakter eğitimi de almıştım Atabek hocamdan, birde onur nişanesi asistanı ilan etmesi en güzeliydi.

Dersimiz sırasında bizlere sizler çok özelsiniz sözlerimi iyi dinleyin Minyatür sanatçısı olarak eğitmek istiyorum; Çünkü Geleneksel Türk Süsleme Sanatları çok güzel bir elde duran 4 taşlı bir yüzüktür, Elmas Hat ise Yakut Minyatürdür, Zümrüt Tezhip, Pırlanta Ebrudur. Ancak Yakut taşı sallanmaktadır, sizler bu yüzüğün tam olması için Minyatür Sanatında ilerleyecek Yakut taşıyı tekrar yerinde sağlamlaştıracak ve koruyacaksınız dedi. Artık Minyatür Sanatımızı Öğrenmek dışında tanıtmak, en güzel örneklerini sunmak,18 yıldır öğrenci yetiştirmek bir görev olmuştu.

Mesleğimi bana öğreten, Türk Süsleme Sanatlarını da öğretmemiz konusunda altın bileziğimi koluma takan bana Manevi kızım diyen Ömer Faruk Atabek'i Rahmetle anıyor, eşi Yıldız Hanım ve kızlarına sevgilerimi sunuyor, bizlere öğrettiği yaprak üzerine Minyatür uygulama tekniğini sizlere sunuyorum.

Tez danışmanım Sevgili Yrd. Doç.Dr. Zeynep GÖKÇESU 'ya , Çevirime destek olan arkadaşım Havva Durusu, Önder ve Kaldırım Aileme, Ablam, Arkadaşlarım, Öğrencilerim Eşim ve çocuklarıma Teşekkür ediyorum.

Okumayı çok seven her fırsatta kendine bir değer kat diyen Rahmetli Anneme Saygılarımla.

Derya Kaldırım

TÜRK GELENEKSEL SANATINDA YAPRAK ÜZERİNE MİNYATÜR SANATI UYGULAMALARINDA ÖMER FARUK ATABEK ETKİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Derya KALDIRIM

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Haziran 2015

ÖZ

Bu araştırmada, Türk Minyatür Sanatında Ömer Faruk Atabek'in yaprak üzerine Minyatür çalışmaları incelenmiştir. Eğitimi ve ne ölçüde uygulanabileceği ortaya konulmuştur. Asıl amaç Türk Minyatüründe Atabek tarzını anlatmak , ders kitapları oluşturmaktır. Yaprak üzerine Minyatür örnekleri , teknik bilgileri, tanımları ve gerekli malzemeleri tüm sanat severlere kaynak oluşturacak şekilde hazırlamak hedefimizdir. “Minyatür Sanatından zevk alma” yada Atabek'in verdiği eğitimin yeterliliğini savunmak hedef alınmıştır. Araştırma iki genel amaç etrafında şekillenmiştir: (a) Türk Minyatür Sanatında Atabek'in yeri ders kitaplarında yer alacak dökümanlar ve hayatı (b) Günümüz Minyatür Sanatında Yaprak Üzerine Minyatür çalışmada Atabek etkisi nelerdir? 'e cevap aramak yaprak eserleri inceleyerek tanıtılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmış ve veri kaynağı olarak Türk Minyatür Sanatında Atabek ders notları seçilmiştir. Araştırmada Türk Minyatürü ders notları uygulama bakımından incelenirken, her bir uygulama için “Ömer Faruk Atabek 'in orijinal kendi koleksiyonunda yer alan yaprak üzerine minyatürleri” incelenmiştir. Bu eserler doğrultusunda Türk Minyatür sanatı Kültür Bakanlığı Eğitim Dairesi ders notları tek tek taranmış, elde edilen eserler şekiller listesinde sunulmuştur. Anket yapılarak daha sonra bu verilerle istatistik değerlendirmeler yapılarak, Türk Minyatür Sanatına Ömer Faruk Atabek 'in etkileri yorumlanmış ve sanatını yaprağa uygulama analizleri gerçekleştirilmiştir.

Bilim Kodu	: -
Anahtar Kelimeler	: Ömer Faruk Atabek Orijinal Eserlerinin incelenmesi, Türk Minyatür Sanatı, bu sanatta işlenen konular, teknikler, uygulaması
Sayfa Adedi	: 99
Danışman	: Yrd. Doç.Dr. Zeynep GÖKCESU

**THE EFFECTS OF OMER FARUK ATABEK ON THE MINIATURE
PRACTICE ON THE LEAF IN TURKISH TRADITIONAL ART
(M.S Thesis)**

Derya KALDIRIM

**GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
June 2015**

ABSTRACT

In this research, the effects of Omer Faruk Atabek on the miniature practice on the leaf in Turkish Traditional art were analyzed. The education of this subject and the degree of feasibility were displayed. The main aim of the study is explaining of Atabek style and constituting of main course. The preparation of the examples of miniature on the leaf, technical informations, definitions and necessary materials are our goal as a source for art lovers. “ The pleasure of miniature art” or advocating the sufficiency of Atabek’s education were also our goal. There had been two main parts in this research. The first one(a) is the importance of Atabek in Turkish Miniature Arts, the materials that will be used in main courses and biographies of Atabek and the second one (b) what the effect of Atabek current miniature practice on the leaf in Turkish Traditional art is? Looking for an answers by analysizing of leaf works were presented. Document analysis which one of the qualitative research methods were used in this study and Atabeks lecture notes were selected as the data source in the Turkish Miniature Art. In research, while Turkish Miniature lecture notes were analysizing in terms of application, the miniatures on the leaf in the orginal collections of Omer Faruk Atabek were reviewed for each application. In terms of these pieces, the miniature arts education department of the Ministry of Culture lecture notes were scanned one by one, obtained pieces were presented as lists. The effects of Omer Faruk Atabeks and the analysizing of art application on the leaf were considered according to survey study.

Science code	: -
Key words	: Omer Faruk Atabek, Turkish Miniature art, art technic, leaf application
The numbers of page	: 99
Advisor	: Assist.Prof.Dr. Zeynep GÖKCESU

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II.....	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1.Kavramsal Çerçeve	9
2.2. Minyatür Tanımı.....	9
2.3. Minyatür yapılma teknikleri.....	9
2.4. Minyatürün Tarihçesi.....	11
2.5. Minyatür Sanatında Altın Varak İşlemi.....	12
2.6. Minyatür Sanatında Altın Ezilmesi.....	13
2.7. Minyatür’de Altın Yapıştırma	14
2.8.Yaprak Üzerine Zerefşan Yapımı	15
2.9. Tarihi Gelişimi İçinde Osmanlı Dönemi Saray Minyatürleri.....	16
2.10. Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı.....	17
2.11. Minyatür Sanatında İşlenen Konular	18

2.12. Minyatür Sanatında(Klasik tarzda) İşlenen Konular	18
2.12.1. Cülus (Tahta Çıkış)	18
2.12.2. Muavede (Bayramlaşma).....	19
2.12.3. Peygamber Öykülerinden Seçmeler:	19
2.12.4. Hilat Verilişi.....	20
2.12.5. Topkapı Sarayı	20
2.12.6.Cenaze	22
2.12.7. Padişah Portreciliği.....	22
2.12.8. Savaş ve Kuşatma.....	24
2.12.9. Kent Tasvirciliği	25
2.13. Ömer Faruk Atabek.....	26
2.14. Yaprak Üzerine Çalışılmadan Önce Desen Hazırlanması Yaprak	
Üzerine Atabek Teknikleri	28
2.15. Minyatürde Kullanılan Malzemeler	29
2.16. Ürün Analizi (Atabek Tekniği İle Yaprak Üzerine Minyatür).....	35
2.16.1. Yaprak Üzerine Çalışılmadan Önce Desen Hazırlanması.....	35
2.16.2.Yaprak Hazırlanması Ve Astar Boyanması Minyatüre	
Hazırlanması	36
2.16.3.Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Yaprğa Yapılan	
Aşamalar ve Hazırlanması	38
2.16.4. Yaprak Üzerine Desen Hazırlaması, Şablon Oluşturmak.....	39
2.16.5. Desenin Zemin Boyası, Işıklandırılması, Detay Girilmesi.....	40
2.16.6.Yaprak Çalışmasında Renk Ve Son İşlemler	41
2.16.7. Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Son Aşama.....	42
2.17. Minyatürde Kullanılan Terimler.....	43
2.18. Minyatür Sanatında Karakalem Aşaması Atabek Notları	47
2.19. İlgili Araştırmalar	57
2.19.1. Gökçen Togay, 2005 ‘ Ömer Faruk Atabek İn Minyatür	
Sanatı Eğitimine Katkıları’	57
2.19.2. Ayşin Çetin,2002’Türk minyatür sanatı içerisinde Ömer	
Faruk Atabek’ in yeri ve günümüze tekniğinin yansıması’	57

BÖLÜM III	59
YÖNTEM	59
3.1. Araştırma Modeli	59
3.2. Evren ve Örneklem	59
3.3. Ölçme Araçları	59
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	60
BÖLÜM IV	61
BULGULAR VE YORUM	61
4.1. Anketten Elde Edilen Bulgular ve Yorum	61
4.1.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular	61
4.1.2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Mesleki Deneyim ve Görevlerine Ait Bulgular	62
4.1.3. Anket Uygulanan Bireylerin Sanatı Seçme Amaçlarına Ait Bulgular	63
4.1.4. Sanatçıların Geleneksel Sanatları Yaprak üzerinde Yapımında Kullanılan Motifler, Yaprak Çeşitleri, Süsleme Teknikleri, Kullanılan Malzemeler, Kullanılan Renklere Ait Bulgular	64
4.1.5. Minyatürler de Bulunan Atabek Desenlerinin Dağılımına Ait Bulgular	66
4.1.6. Sanatçıların Minyatür Çalışmalarında Kullanılan Desen ve Modellerin Dağılımına Ait Bulgular	67
4.1.7. Atölyelerde Bulunan Sanatçıların Desen Çeşitlerine Ait Bulgular	67
4.1.8. Ömer Faruk Atabek ‘in Geleneksel Sanatlardan Hangisi ile Uğraştığının Çeşitlerini Gösteren Bulgular	68
4.1.10. Yaprak Üzerine Yapılan Minyatürlerin Yapraklarının Temin Edilme Durumuna Ait Bulgular	69
4.1.11. Yaprak Çalışanların Karşılaştıkları Güçlüklerle Ait Bulgular ...	69
4.2. Bilgi Formlarından Elde Edilen Bulgular ve Yorum	71

4.2.1. Ankara İli Hamamönü Sanat Sokağında Bulunan Sanatçıların ve sanat öğrencilerinin Bilgi Formlarının Frekans ve Yüzdelik Oranlarının Değerlendirilmesi.....	71
BÖLÜM V	75
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
5.1. Sonuç	75
5.2. Öneriler	77
KAYNAKÇA	79
EKLER	81
EK-1. Anket Soruları.....	82
ÖZGEÇMİŞ	98

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Geleneksel Sanatlarla Uğraşan Bireylerin Yaşlarını Gösteren Dağılım.....	61
Tablo 2. Çalışanların Cinsiyetlerini Gösteren Dağılım.....	62
Tablo 3. Çalışanların Eğitim Durumlarını Gösteren Dağılım.....	62
Tablo 4. Sanatçıların Mesleği Kaç Yıldır Yaptıklarını Gösteren Dağılım	62
Tablo 5. Sanatçıların Atabek ‘i Tanıma yüzdesini Gösteren Dağılım	63
Tablo 6. Sanatçıların Bu Mesleği Seçmelerindeki Amaçlarını Gösteren Dağılım	63
Tablo 7. Geleneksel Sanatlar Kompozisyon Yapımında En Çok Kullanıldıkları Motifi Gösteren Dağılım.....	64
Tablo 8. Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Minyatür Yapımında Kullanılan Yaprak Çeşitlerini Gösteren Dağılım	64
Tablo 9. En Çok Hangi Tekniğin Kullanıldığını Gösteren Dağılım	65
Tablo 10. En Çok Hangi Malzemenin Kullanıldığını Gösteren Dağılım	65
Tablo 11. Yaprak üzerine Minyatür Boyamada Hangi Renklerin Kullanıldığını Gösteren Dağılım	66
Tablo 12. Desenlerde Bulunulan figür Dağılımını Gösteren Dağılım.....	66
Tablo 13. Geleneksel Türk Süsleme sanatçıları Desen ve Modellerini Nasıl Temin Edildiğini Gösteren Dağılım.....	67
Tablo 14. En Çok Hangi Desen Çizildiğini Gösteren Dağılım.....	68
Tablo 15. Atabek ‘in Hangi Sanatla Tanındığını Gösteren Dağılım	68
Tablo 16. Sanatçıların En Çok Beğendiği Eser Özelliğini Gösteren Dağılım	69
Tablo 17. Sanatçıların Yaprakları Nasıl Temin Ettiklerini Gösteren Dağılım	69
Tablo 18. Sanatçıların Satış ya da Karşılaştıkları Güçlüklerin Neler Olduğunu Gösteren Dağılım	70
Tablo 19. Sanatçıların Karşılaştıkları Güçlükleri Gösteren Dağılım.....	70
Tablo 20. Ankara ili Hamamönü Sanat sokağı olarak Ömer Faruk Atabek çalışmalarının daha çok gün ışığına çıkması için Önerileri Gösteren Dağılım	70
Tablo 21. Ürün Bilgi Formlarında Üretilen Sanat Eserlerine İlişkin Dağılım.....	71

Tablo 22. Ürün Bilgi Formlarında Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Yaprak Üzerine Minyatürde Kullanılan Araçlara İlişkin Dağılım.....	72
Tablo 23. Ürün Bilgi Formlarında Geleneksel Türk Süsleme Yaprak Minyatürlemede Hangi Tekniğine İlişkin Dağılım	72
Tablo 24. Ürün Bilgi Formlarında Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Yaprak Üzerine Çalışmada Kullanılan Renklere İlişkin Dağılım.....	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ömer Faruk Atabek Fotoğrafı	27
Şekil 2. Arap Zambı (Zambı-I Arabiye): Toz boyaların kıvamını ayarlamakta ve kağıt aherlerken kullanılan tutkal (yapıştırıcı).....	29
Şekil 3. Altın (Varak): Süsleme yapacağımız yerlere sürdüğümüz ince gerçek altın. Bal veya Arap zambı ile ezilir kıvama getirilir.	29
Şekil 4. Jelatin: Altını uygulanacak zemine yapıştıran, özel kıvamıyla parlamasını sağlayan toz yapıştırıcı.	29
Şekil 5. Toz Boyalar, Minyatür sanatında toprak ve bitkilerden elde edilen saf boya.	30
Şekil 6. Şap: Kağıdı aherleme işleminde yada boya hazırlama kıvamında bir miktar kullandığımız tutkal.	30
Şekil 7. Yaprak Jelatin: Altını yapıştırmak amaçlı kullanılan yapıştırıcı.	30
Şekil 8. Kağıt: Minyatür sanatında desenin çizildiği, boyandığı, sunulduğu zemin maddesi.	31
Şekil 9. Keski: Kullanılacak olan Hat-ı veya kağıdı cetvel ile pürüzsüz kesmeye yarar.	31
Şekil 10. Mühre: Altını parlatmaya yarayan sert, pürüzsüz taş.	31
Şekil 11. Nişasta: Kağıdımızın zaman içerisinde kurtlanmaya karşı koruyan aherlemede kullanılan toz buğday özü.	31
Şekil 12. İS Mürekkebi: Tahrir (Kontur) ya da deseni sınırlama belirtme dediğimiz işlemi yaptığımız boya.	32
Şekil 13. Pergel Takımı: Yuvarlak, oval çizimlerde renkli kuzu çekimlerinde işleme yarar.	32
Şekil 14. Parşomen: Desen çizmeye, geçirmeye yarayan ince yağlı kağıt.	32
Şekil 15. Cetvel: Düz çizimler için, simetri ölçmek için milimetrik düzlem.	33
Şekil 16. Rodring: Kuzu, Geçme, Zencerek desenlemesinde düz çizgilerin desenlemesinde kullanılır.	33
Şekil 17. Kağıt: Kompozisyonun uygulandığı terbiye edilmiş özel kağıtlar.	33
Şekil 18. Guaj Boya: Su bazlı olup desenin renklendirilmesinde, ışıklandırılmasında kullanılır.	34

Şekil 19. Fırça Seti: Deseni boyamada, taramada, tahrir çekmekte kullanılır.	34
Şekil 20. (Akik) Aher: Altını parlatmada kullanılır.....	34
Şekil 21. Yaprak (Çınar) üzerine minyatür yapmak için hazırlanmış kuru yaprak.	34
Şekil 22. Ömer Faruk Atabek Yaprak Üzerine Minyatür Çalışırken.....	28
Şekil 23. Ürün Analizi	35
Şekil 24. Yaprak Hazırlanması Ve Astar Boyanması Minyatüre Hazırlanması.....	36
Şekil 25. Kara Kalem Desen Çizimi	37
Şekil 26. Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Yaprğa Yapılan Aşamalar Ve Hazırlanması	38
Şekil 27. Yaprak Üzerine Desen Hazırlaması, Şablon Oluşturmak.....	39
Şekil 28. Desenin Zemin Boyası, Işıklandırılması, Detay Girilmesi	40
Şekil 29. Yaprak Çalışmasında Renk Ve Son İşlemler.....	41
Şekil 30. Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Son Aşama	42
Şekil 31. Uygur Türklerinden günümüze bayan yüz yapıları ve örneklemeleri.	47
Şekil 32. Kompozisyonda minyatür doğa eskizleri, ağaçlar, yer bitkileri, dağlar, taşlar. ...	48
Şekil 33. Sorguç beyaz renkte bizim sarıklarda, Dinsel vasfı olanların sarık bağlaması, Afganistan Herat Orta Asya minyatürlerinde görülen bayan başlıkları	49
Şekil 34. İran tarzı bayanların sarma şekilleri üzerine renkli bir bant takılır, Orta Asya sarık sarması Bütün dönemleri tek tek bilmek ve araştırmak Minyatür sanatının genel özelliğidir.	49
Şekil 35. Türklerin Köylü yüz ve sarıkları sade ve basit renklendirilmiş arakiye üzerine, Levni yüzü	50
Şekil 36. Türklerde halkın kullandığı Destar(Arakiye sarması) vardır. Saz şairi, çizmecî, yemenici gibi her vasf insanların sarmaları farklıdır.....	50
Şekil 37. Minyatür çizimlerinde önden, sağdan, soldan ve yandan yüz çizme teknikleri ...	51
Şekil 38. Dönemin araştırmaları ile çeşitli insan başlıkları ve erkek-kadın yüz örneklemeleri	52
Şekil 39. Saray sarıklarının içine giyilen kavuklar	53
Şekil 40. 18. y.y. asi nakkaş Levni	54
Şekil 41. İfadeli insan figürleri	55
Şekil 42. Eller.....	56

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın probleminin durumu, önemi, sınırlılıkları, varsayımları, tanımları ve amacı ve üzerinde durulmuştur

1.1. Problem Durumu

Sanat, insanlık tarihinin her döneminde var olan bir olgudur. İnsanlığın geçirdiği evrimler yaşama biçimlerini, yaşama bakışlarını, sanat biçimlerini ve sanata bakışlarını değiştirmiş, her dönemde ve her toplumda, sanat farklı görünümelerde ortaya çıkmıştır(Cahide Keskiner).

Sanat bir anlayış, bir ifade ediş şeklidir. Anlatılan ise, sanatkarın iç ve dış dünyasıdır. Başka bir deyişle, insanın yaşadığı dünyayı gönül gözü ile seyrederken gördüklerini, hissettiklerini sembollerle anlatmasıdır. Sanat, düşünülen, hissedilen duygu ve düşüncelerin madde de biçimlenerek vücut bulması, varlık kazanması veya mananın maddeye yansımalarıdır. Sanat alanlarından birisi de minyatürdür.

Minyatür, Orta Asya Türklerinden günümüze kadar gelen tasvir sanatıdır. Eskiden minyatüre nakış, yapımcısına da nakkaş denilmektedir. Minyatür kelimesi, kırmızı ile boyamak anlamında Latince “miniare” kelimesinden gelmektedir. Eski kitaplarda görülen şekiller ve figürler kırmızı sülyenle (kurşundan meydana gelen kırmızı-turuncu renkte pigment) yapıldığı için bu tür yapımlara “ministüre”(astar boyamak), yani minyatür adı verilmiştir (Atabek, 1999,s.30).

Türk Süsleme sanatlarından olan “Minyatür” sözcüğü, zamanla kitap resmi için kullanılan bir terim halini almıştır. Eski Türk kaynakları kitap resmi için “Nakış”, “Tasvir”; Minyatür ressamı için de “Nakkaş”, “Musavvir” gibi sözcüklere yer verilmiştir. Minyatür bir kitap resim sanatıdır ve kitaplar içine kalıp günümüze intikal etmiştir.

Yazmalarda kullanılan kırmızı madde; suluboya ile yapılan küçük, renkli resimler, Nakış, resim, İtalyanca "Minyatura"dan gelmektedir. Eskiden buna "Hurde-nakış" (küçük şekil-resim) denilmektedir (Pakalın,1955,s.51).

Minyatürde her şey çizgi ile sınırlıdır. Renkler saf ve parlaktır. Perspektif derinlik yoktur. Nesneler arasındaki boyut farkı önemine göredir. Bu anlatım tekniği, dünyanın gölge ve görüntüden ibaret olduğu imajını vermektedir. Diğer taraftan da değişmeyen hakikati bize düşündürmektedir.

Minyatürde öncülüğü Uygur Türklerinin yaptığını görülmektedir. 8. ve 9. yüzyıllarda Doğu Türkistan'daki Kara Hoço harabelerindeki duvar tasvirleri bunların kanıtıdır. Asya ülkelerinde minyatürün tanınması ve gelişmesi Uygurların yayılmaları ile başlamıştır. Türkler nerede hüküm sürdü ise sanat ve uygarlıklarını oraya götürmüşlerdir.

Selçuklular dönemine kadar birçok minyatür sanatçısı tanınmaktadır. Selçuklular zamanında Bağdat'ta bir minyatür okulunun açılmış olduğunu tarihi kaynaklardan öğrenmekteyiz. Osmanlılar döneminde bilinen en eski minyatür Fatih Sultan Mehmed zamanına rastlamaktadır. Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran zaferinden dönüşünde beraberinde getirdiği Herat'lı nakkaşlar, Osmanlı minyatür sanatının zirveye çıkmasına neden olmuştur. 18. yüzyıldan sonra ise yağlıboya tabloların itibar kazanmasıyla minyatür sanatı önemini yitirmektedir.

Türk –İslam minyatür sanatı İslam resim sanatının bir kolunu oluşturur ve bunun kaynaklarını araştırmak, İslam sanatının kaynaklarına inmek demektir. 7. Yüzyıl da Arap-İslam Devleti ortaya çıktığı zaman Arapların pek kendilerine özgü bir sanatları yoktur. Ancak İslam devletlerinin oluşumundan sonra ve fetihleri izleyen yıllarda İslam sanatından söz edilebilmektedir. Örneğin, İslam'lığın ilk anıtsal yapısı olan Kubbetü'l Sahra 691'de Emevi devrinde (661-750) yapılmıştır. Böylece, Arap-İslam sanatı Yedinci Yüzyıl sonunda şekil almaya başlamıştır (İnal,1995,s.1).

Osmanlı Devri Türk Minyatürü zengin konu programı dört yüz yıla yakın kesintisiz sürekliliği, çeşitli akımlara kendini yenilemesi sonucu kazandığı dirilik sayesinde genel, İslam resim sanatı içerisinde çok özel bir yer almıştır.15. yüzyıl ortalarından 19. Yüzyıl başlarına değin örnekler vermiş, varlığını devirlerin sanat akımlarına beğenilerine uyarak tutarlı bir çizgide sürdürmüştür (Özel,1995,s.100).

Zaman zaman çeşitli sanat akınlarının etkisinde kalan minyatür sanatı, İslam tarihi ressam adına vereceğimiz ister istemez gözleme dayalı bir anlatımı esas almıştır. Türk

minyatürünün göz önünde, bu konu zenginliği, yaşanan olayları resimlendirmesinin getirdiği yeniliklerle dolu, belgesel ağırlıklı eserler oluşturur (Özel,1995,s.185).

Her sanat eserinin temelinde, onu var eden bir mana ve duygu mevcuttur, bu yüzden de nakkaşların ruh dünyasında kalmış teknikler onlarla birlikte eserleri dışında ölmeye mahkûm olmuştur. Kitap sanatı olan minyatür sanatı daha çok padişahlar ve dönemiyle sıkışmış, devlet desteğiyle hayat bulmuştur. O yüzyılın bulunduğu topluluğa ayna tutarak, insanlara belge niteliği taşımaktadır. Bu aynada toplumun gelenekleri, tarihi, inanışları, felsefesi, kültür seviyesi saray hayatında da tahta çıkış, av sahnesi, cülûs ve ölüm törenleri, sünnet ve eğlenceler bu belgelerle gün ışığına çıkarmaktadır.

Minyatür sanatında kompozisyon kurallı, sade, uygulanış alanlarına göre sebeplidir. Minyatür sanatında ağaç motiflerinin özellikleri uygulayan nakkaşa göre biçimlendiği gibi kurallı kompozisyonlarda uygulama sebeplerine göre yer almıştır. Örneğin çınar ağacı Osmanlı'da kök salmışlığı, gücü, ihtişamı simgelerken, nar ağacı sevgiyi, bereketi ve sonsuzluğu simgelemektedir. Minyatür sanatın da nakkaşların o döneme ait yararlanılacak kitapları olmadığı için minyatürler çok iyi incelenmelidir.

Bir kitap sanatı olan minyatürün alt maddesi kağıttır. Aharlanmış ve mührelenmiş kağıt üzerine çalışıldığı gibi, zamlı üstübeç veya altın varak üzerine de çalışmalar yapılmaktadır. Minyatür sanatçısı desenini suya batırılmış fırça ile çizer, çizilen yerler mat olarak deseni ortaya çıkarmaktadır. Böylece boyanacak yerler tespit edilir. Bu çalışmamızda ise yaprak üzerine minyatür örnekleri verilecektir.

Bir belge niteliği taşıdığı için, minyatürü inceleyerek dönem hakkında bilgi edinmemiz mümkün olmaktadır. Minyatür resim sanatı gibi cismani değil, duygusaldır. Bunun için minyatürlerde gölge yapılmamaktadır (Atabek,1999,s.39).

Minyatür gözden beyne, beyinden duyguya akmaktadır. İlâhi kudretin yönettiği bir elle meydana gelmektedir. Minyatürde perspektif yoktur. Sanatkârı bunu bilmediği için değil, ihtiyaç duymadığı için uygulamamaktadır. Figürler birbirini kapatmaz. Geride kalan figürler sıralama tekniği uygulanarak üst tarafa doğru yerleştirilmektedir. Renk ve boy nisbeti gösterilmemektedir. Minyatüre uzaktan değil yakından bakıldığı için nakkaş bütün detayları göstermek zorundadır (Atabek,1998,s.3).

Kullanılan boyalar toprak boyalardır. Destesengle ezilmiş boyalar, arap zamkı veya boyanın cinsine göre yumurta sarısı, saf pekmez, üzüm suyu ile karıştırılır ve kullanılacak renkler sol işaret parmağına büyük noktalar halinde sıralanmaktadır. Eskilerin kedi kılı kullandığı fırçalar, günümüzde ince samur fırçalara dönüşmüştür. Nakkaş, parmak üzerinden aldığı boyayı, fırça çeperlerinde çapak olmasın diye baş parmağın kırışıkları arasında çevirerek ince ve hassas çalışmayı sağlamıştır.

Minyatürün özelliklerinin başında altın ve gümüş kullanılması gelmektedir. Özelliklerine göre minyatürlerimiz başlıca ikiye ayrılmaktadır. Ciddi konuların işlendiği Osmanlı-Türk minyatürleri ve ciddi olmayan konuların, yani hayali yaratıklar, efsanevi ve şiirsel konuların işlendiği İran tarzı Türk minyatürleridir. Türk minyatüründeki konular portreler, tarihi olaylar, saray yaşantısı, atlı oyun ve av sahneleri, savaş sahneleri olarak sayılabilmektedir.

Atabek tavrını ve tekniklerini araştırmak, sunmak Cumhuriyet dönemi serbest minyatür sanatçılarının da tanınmasını sağlayacaktır.

Yaprak Üzerine Çalışılan Minyatür Sanatının Desen uygulaması araştırılmıştır. Minyatür Sanatında Ömer Faruk Atabek motiflerinin özellikleri Minyatür'ün yaprak çalışmaları üzerindeki teknik ve uygulama özelliklerinin araştırılması problemi oluşturmaktadır. Yaprak üzerine minyatür sanatının nasıl çalışıldığı Atabek teknikleri ile ve incelenmiştir.

Problem Cümlesi

Minyatür kompozisyonlarının gerçek yaprak üzerine uygulanışı araştırılacaktır. Minyatür Sanatında Ömer Faruk Atabek'in yaprak seçimindeki tercihlerini, Yaprak üzerine Minyatür çalışmalarının teknik ve uygulama özelliklerini araştırmak problemin başlangıcıdır. Yaprak üzerine minyatür sanatının nasıl çalışıldığı Atabek teknikleri ile Atabek sanatının tanınması incelenmiştir. Atabek tekniği, desenleri Minyatür Sanatında serbest tekniğe en güzel örnekler katmıştır ve kompozisyonları ifade bütünlüğü içerisinde sistemli sıralanmıştır.

Bu araştırma “Türk Geleneksel Sanatında Yaprak Üzerine Minyatür Sanat Uygulamaların da Ömer Faruk Atabek Etkisi” nelerdir? sorusunun cevabını bulmaya yönelik bir araştırmadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Geleneksel Türk Süsleme Sanatında Minyatür sanatının geçmişten günümüze olan gelişimi içindeki tasarım motiflerinin, biçim, form, renk, kompozisyon, kullanılan malzemelerinin teknik kurallarının ve konularının uygulama alanlarını araştırarak, Minyatür sanatında yaprak üzerine çalışmalarda Ömer Faruk Atabek etkisi sorgulanıp belgelenmesi amaçlanmıştır. Bu dönemki minyatür çalışanlara, hem minyatür sanatını tanıtmak hem de değişik bir teknik olan yaprak üzerine çalışmayı anlatarak kaynak oluşturmak hedeflenmiştir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- Minyatür yaprak üzerine nasıl uygulanır?
- Yaprak üzerine uygulanan Atabek teknikleri nelerdir?
- Yaprak üzerine desen yerleştirme nasıl yapılır?
- Yaprak üzerine minyatür çalışılırken hangi teknikler daha çok tercih edilmiştir?
- Yaprak üzerine çalışılan minyatürde hangi yaprak çeşidi kullanılmaktadır?
- Günümüz yaprak üzerine yapılan minyatürlerde hangi teknik tercih edilmiştir, sebepleri nelerdir?
- Klasik ve Günümüz minyatür çalışmalarında ki farklılıklar nelerdir?
- Cumhuriyet dönemi Minyatür sanatçılarından olan Ömer Faruk Atabek etkileri günümüz sanatçılarına belge niteliğinde olmuş mudur?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ömer Faruk Atabek'in Minyatür tekniği anlatılacaktır. Yaprak üzerine Minyatür uygulamaları gün ışığına çıkarılacaktır. Günümüz serbest minyatüründe geçmiş dönemin klasik minyatürünün etkilerini görmekteyiz. Günümüzde kullanılan minyatür tekniklerini belgelemek, tanıtmak geçmişten günümüze gelişimini göstermek açısından önemlidir.

Bu araştırmada incelenen ortaya sunulan eserlerin;

- * Atabek tekniklerinin, minyatür sanatının anlaşılmasına ve yaprak çalışmasının bundan sonraki çalışmalara faydalı olacağı savunulmuştur.

- * Ömer Faruk Atabek Serbest minyatür çalışmaları araştırılarak klasik minyatür kurallarını bozmadan yaprak üzerine minyatür tekniğini ortaya çıkarmak, belge yaratmak hedeflenmiştir.
- * Çalışmada kullanılan yaprak çeşitleri eserde ki konuyu uygulamada yardımcı olur. Yaprak üzerine minyatür çalışmak dikkati çekmektedir ve aynı zamanda Minyatür sanatını değişik boyuta taşımaktadır. Kompozisyon anlatılmak istenen duygu ve ifadeyi netleştirir. Minyatürdeki yaprak çalışması renklendirilmesi mevsimi, hüznü, yerleşikliği ya da sanatçının (nakkaşın) sanat tarzını(üslubunu) belli eder.

1.4. Varsayımlar

- Araştırma için hazırlanan yöntem, teknik ve anket araştırmanın özelliklerini ölçecek niteliktedir.
- Tespit edinilen ürünlerin tanıtım formları araştırmacının bu sanatla uğraşanlar ile yaptığı bilgi alış verişi ve mesleki amaca hizmet edecek niteliktedir.
- Araştırmada yararlanılan kaynaklardan elde edilen bilgiler araştırma kapsamına alınan örnekler araştırma evrenini temsil edecek nitelikte toplanmıştır.
- Ulaşılan eserlerin özellikleri, yazılı kaynaklardan ve Ömer Faruk Atabek'in ürün bilgi formlarının incelenmesi sonucu elde edilecektir.
- Araştırma için görüşülen konu uzmanlarından sağlanan bilgiler geçerli ve güvenilir.

1.5. Sınırlılıklar

- Bu araştırma Ankara Kültür Bakanlığı kütüphanelerinden ulaşılabilen Türkçe kaynaklarla, Diyanet İşleri Araştırma arşivi ve Atabek' in kişisel eser arşivinden , eserlerle sınırlıdır.
- Ankara ili Hamamönü Sanat sokağında sanatçılarla yapılan anket ile Atabek'in yaprak Minyatürleri motiflerinin özelliklerini araştırırken Türk Minyatür sanatının öğrenim ve öğretim teknikleri ders notları ile sınırlıdır.
- Dönemin sanatçısının tavır ve tarzının imzasını taşıyan minyatür eserler de kullanılan tekniklerle sınırlıdır. Yaprak Üzerine Minyatürler incelendiğinde bilgi vermesi, Ömer Faruk Atabek 'in minyatür örneklerinden yola çıkmamıza onları incelememize sebep olmuştur. Atabek 'in yaprak üzerine Minyatür çalışmaları Bilgi formları olarak sunulmuştur.

Minyatür belgelerinin incelenmesi, algılanması çalışıldığı dönem ve sanatçı ile ilintilidir. Renkler, desenler, altın kullanımı bu dönemin bu dönemin zenginliğini, olaylarını, haritalarını, kent düzenini, askeri düzenini, adet ve geleneklerini belgelemektedir. Her dönemi kendi içerisinde özümsemek gerekmektedir. Yaprak üzerine uygulanan minyatür desenleri ayrıcalık taşımaktadır.

1.6. Tanımlar

Aher (Ahar): Kâğıt terbiyesine verilen isimdir. Yumurta akıyla yapıldığı gibi ayrıca pişmiş toz pirinçle de yapılır ki buna pirinç âheri derler (Atabek,1999,s.45).

Arap zamkı (Zamk-ı arabiye): Yapıştırıcı sıvı

Jelatin: Altını uygulanacak zemine yapıştıran, özel kıvamıyla parlamasını sağlayan toz yapıştırıcı(Atabek,1998,s.107).

Minyatür: Orta Asya kökenli kendine has özellikler ve güzellikler yaratan tasvir sanatımızdır.

Murakka: Bir kaç tabaka kâğıt bir tahta üzerine dört kenarından yapıştırılır ve her tarafı yapışmak üzere ne kadar kalın istenilirse o kadar tabak kâğıt konulup vücuda getirilen bir mukavvadır. Bir de bunların üzerine yapıştırılan Sülüs ve Nesih yazılara da Murakka denir.

Musavvir: Tasvir yapmak demektir. Ama bundan yalnız portre yapan anlaşılmaz, her şeyi çizen, yapan; tasvir eden yani suretletiren, şekillendirerek ifade eden demektir.

Mühre: Altını parlatmaya yarayan sert, pürüzsüz taş.

Nâkış: Resim ve nakış yapan demektir.

Nakkaş : Resim ve nakış yapandır (Birol, 2010,s.102).

Nakışhâne: Bütün nakış yapan usta ve çırakların bir arada çalıştıkları odaya veya binaya derler. Bilhassa Topkapı Sarayındaki bu isimle anılır (Birol 2010,s.102).

Şap: Kağıdı aherleme işleminde yada boya hazırlama kıvamında bir miktar kullandığımız tutkal(Atabek,1997,s.88).

Zerefşan: Varak altın toz haline getirildikten sonra jelâtinli su ile karıştırılıp fırça ile kâğıt üzerine serpilmesinin bir şeklidir. Sonra zer mührü sürülerek parlatılır. Kâğıtların yazı ve süsleri zemininde kalır (Atabek, 1998,s.108).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kavramsal Çerçeve

2.2. Minyatür Tanımı

Geleneksel Türk süsleme sanatları nın geçmişi Uygurlar' a kadar uzamaktadır. Mani dininin Uygurlar arasında yayıldığı 9. yüzyılda minyatür sanatı da görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde İslam ülkelerinde süsleme sanatları yaygın bir sanattır. Anadolu'ya Selçuklular' ın getirdiği Minyatür en gelişkin dönemini Osmanlılar zamanında yaşamıştır. 15. yüzyılda Mısır'da Memlûk sanatçıları ayrı bir üslup geliştirmişler, aynı dönemde İran'da ve ardından Timurluların egemen olduğu Herat, Hive, Buhara, Semerkant gibi merkezlerde Minyatür sanatı büyük gelişme göstermiştir. 16. y.y. Türk süsleme sanatlarında doruk noktasına çıkmıştır. Türk Sanatında kitap sanatı olan geleneksel sanatlar resimleri, ciltleri, minyatürleri, tezhipleri ile yazma kitap sanatları başlı başına muhteşem eserler olmuşlardır (Atabek, 1997,s.11).

Minyatür Sanatçısı bir müzehhip gibi Tezhip bilgisine, bir hattat gibi hat çekmesine, bir ressam gibi yaratıcı gücüne sahip olmalıdır ki başarılı olsun. Ayrıca sabrın ve azmin de bu sanat dalında büyük önemini unutmamalıdır (Atabek, 1989,s.23).

2.3. Minyatür yapılma teknikleri

Minyatür işlemine başlarken ilk önce resimlendirilecek olan eserin konusu tespit edilir. Manzara, portre veya herhangi bir olayın anlatımı isteniyorsa, bunun hakkında gerekli olan araştırma yapılarak bilgi toplanır. Bu hazırlık safhasından sonra, işlenecek olan konu bir eskiz kağıdına çizilir. Hataları varsa düzeltilerek, noksanları tamamlanır. Aharlı bir kağıt

üzerine alınır. Eğer aynı kompozisyondan bir kaç adet yapılması isteniyorsa, ince ve oldukça mukavim bir kağıdın üzerine çizilen desen çok ince uçlu bir iğne ile, sert bir mukavva üzerinde sık aralıklarla iğnelenerek kalıbı çıkarılır. Söğüt ağacı kömürü toz haline gelene kadar ezilir.

Bir tülbent içinde topak halinde sıkıştırılır, işlenecek olan kağıdın üzerine konan iğnelenmiş kalıp üzerinden kömür tozu ile geçilerek, desenin boyanacak kısma çıkması sağlanır. Kurşun kalem ile hatlar sabitleştirilir. Altta kalan kömür tozları bir kürk parçası ile temizlenir. Eskiden kurşun kalem yerine, çok sulu olarak boya kullanılırdı.

Minyatürde boyamaya zemin renklerinin vurulması ile başlanır. Eğer zemin olarak altın veya gümüş kullanılacaksa, ilk önce bunlar sürülür, zermühre denilen bir cins akik taşı ile üzerinden geçilerek parlatılır. Minyatür sanatında, renklerin birbirleri ile uyum sağlayacak tarzda dağılmasına özellikle dikkat etmek gerekmektedir.

Figürlerin dış kenarları genellikle kendi renginin oldukça koyusu olan bir tonda çizilerek ayrıntıları belirlenir. Yalnız, altın veya gümüş kullanıldığında, kontur olarak siyah renk tercih edilmiştir. Bundan sonraki safha, sanatçının bütün sabır ve hünerini gösteren bir uğraş kısmıdır. Elbise üstü nakışları, iç ve dış mekanda bulunan bütün unsurların detay ve süslemeleri, doğada görülen çiçek, bitki, kaya, ağaç gibi, diğer elemanlar en ince ayrıntılarına kadar işlenir.

Minyatür sanatında en ustalık isteyen çalışmaların arasında, portreler önde gelir. Erkeklerin sakal ve bıyıkları, kadınların saçları, kaşları, varsa giysilerindeki kürkler, büyük bir sabır ile ele alınarak, tel tel diyebileceğimiz bir incelikle belirtilir. Minyatürde, tarama, akıtma, noktalama ve tonlama gibi her türlü boyama tekniği kullanılmıştır. Özellikle portre çalışmalarında yüz renklerinin vurulup tamamlanmasından sonra su rötuş denilen bir işlemle arzu edilen renkte bir su, fırça ile yüzün üzerinden geçirilerek bütün çizgi ve noktaların birbirleri ile kaynaşması sağlanır (Keskiner, 2004,s.12).

Minyatüre başlamadan evvel aharsız bir kağıt kullanılacaksa arap zıncı karıştırılmış ince bir üstübeç tabakasının astar mahiyetinde zemine sürülmesinde yarar vardır. Bazı hallerde, astar olarak sulu altın da sürüldüğü görülmektedir. Bu sayede üste sürülen boya çok daha canlı ve net bir görünüm kazanacaktır. Eski ustalar, boyalarını olduğu gibi, kullandıkları bütün aletlerini de kendileri yaparlardı. Özellikle yerine göre, muhtelif incelikte olan fırçalarını hazırlamak da büyük maharet isteyen bir iştir. Kontürler ve en ince süslemeler tüy kalem denilen ve kedi tüyünden yapılan gayet ince bir fırça ile işlenmekte olup, bunlar

eski kaynakların yazdığına göre, üç aylık kedinin ense tüylerinin güvercin kanadı kamışına geçirilerek hazırlanmaktadır. Günümüzde bunun yerine ithal malı samur fırçalar kullanılmaktadır. Selçuklu İmparatorluğu döneminden itibaren hükümdar saraylarının daima bir nakışhanesi olduğu bilinmektedir.

Bu gelenek Osmanlı imparatorluğu döneminde de devam etmiş, ilk merkezimiz olan Bursa'dan Edirne Sarayına, İstanbul'un fethinden sonra da İstanbul Sarayında faaliyetini sürdürmüştür. Nakkaşhanelerde yalnızca hattat ve nakkaşların meydana getirdiği Tezhib ve minyatürlü eserler yapılmaz, her türlü süsleme alanlarında kullanılmak üzere belli bir esasa bağlı olarak muhtelif desenler de çizilip hazırlanmaktadır. Bu, saray nakkaşhanelerinde tutulan en doğru yollardan biri de talebenin usta-çırak usulüne göre yetiştirilmesidir.

Bir minyatürlü eserin hazırlanması şüphesiz kollektif bir çalışmayı gerektirmektedir. Bu nedenle de genellikle yazar, hattat, katipler, baş nakkaş ve nakkaşlar, cetvel keşler, ezen ve kullananlar, tahrir çekenler, cilt ustaları, müzehhibler ve bunların usta ve çırakları gibi hayli geniş bir kadro içinde her sanatkar kendi maharet alanı içinde elinden geleni uygular (Keskiner, 2004,s.13).

2.4. Minyatürün Tarihçesi

Minyatür, Orta Asya kökenli kendine has özellikler, güzellikler yaratan bir tasvir sanatıdır. Kırmızıya boyamak anlamında Latince “miniare” den gelir. Eski kitaplar “minium” yani kırmızı astar boyayla boyandığı için bir kitap sanatı olan bu resimlerde “minyatür” adı ile tanımlanmıştır (Atabek, 2000,s.4).

İslam dünyasında resim sanatının temsilcisi olan minyatür, süsleyiciliği yanında kuvvetli bir anlatım gücüne ve kendisine has estetik bir yapıya sahip olarak, asırlar boyu değişik ve çok çeşitli üsluplar altında daima gelişimini sürdürmüştür. Genelde bir kitap resimleme sanatı olarak kabul edilerek, metni açıklayıcı ve destekleyici olarak yapılmaktadır. Minyatürün en büyük özelliği konuyu tam olarak göstermesidir. Bu resim tekniğinin tek buutlu olması, yapılan eserlerde genellikle derinlik kavramının bulunmaması, minyatür sanatının estetik yapısına uygun olmasındandır.

Minyatür sanatındaki düzenlemelerde kullanılan bakış açısı, tepe ve cephe noktalarının tam orta kısmına rastlar. Bunun gereği olarak da bütün figürler birbirlerini tümü ile kapatmayacak bir şekilde yerleştirilir. Uzaklık görünümü ne boylar, ne de renk ve gölgelerle belirtilir. Ancak insan figürlerinde boy oranları bazen kişinin önemine göre artar

veya eksilir. Yapılan eserlerde mesafe farkı gözetmeksizin bütün detaylar en ince ayrıntısına kadar işlenir. Rengin çoğu kez bir soyutlama aracı olarak, gerçeğe bağlı olmaksızın kullanıldığı görülmektedir.

Minyatürlerde, atların mavi veya pembeye, dağların, tepelerin sarı, eflatun, mercan gibi doğa üstü renklerle bezendiği pek çok eser vardır. Doğa düzenlemelerinde, tepeler birbirleri arkasından çıkar ve genellikle ayrı paftalar halinde, farklı renklerde boyanır. Osmanlı minyatürlerinde ufuk hattının da oldukça yüksek olarak tutulduğu gözlenmektedir. İlk bakışta resmin konusundan da evvel canlı ve sıcak renklerin çarpıcı hakimiyeti dikkati çeker.

Çoğunlukla mimarî unsurların yer aldığı düzenlemelerde, aynı çerçeve içinde üç veya dört ayrı yönden bakılarak çizilmiş örneklerde oldukça sık rastlanmaktadır. Minyatürde, doğa düzenlemelerinde genellikle iki ayrı amaç vardır. Birincisi topoğrafik tarzda, aslına olduğunca uygun olarak yapılanlardır. Burada ana unsurlar yani ağaç, bitki, dere veya tepelerin tüm detayları ön plana çıkar ve oldukça gerçeği yansıtır. Diğeri ise kompozisyona yardımcı bir unsur olarak yapılır. Örneğin hükümdar ve çevresindekileri gösteren bir tören sahnesinde doğa ikinci planda olduğu için burada bir iki ağaç veya bitkinin kullanılması ile yetinilmiştir. Zira konunun ana unsuru hükümdar ve onun yanında olan kişilerin giyim ve kuşamları olduğu kadar, sahnenin içeriğidir. Kompozisyonda vurgulanacak olan ana nokta bir olayın anlatımıdır. Bu nedenle doğa ikinci planda kalır. 16. y.y. nakkaşı Matrakçı Nasuh'ta ilk defa olarak manzara resminin başka bir konunun yardımcısı olarak kullanılmadığı görülmektedir.

Doğa ön plandadır ve minyatürün ana konusudur. Şehirlerin ve doğanın en çarpıcı yanları büyük bir gözlemcilikle belirtilmiştir. Renkler tasvir ettiği manzara ile büyük bir uyum sağlamaktadır. Çoğu Osmanlı minyatürlerinde, zemin renklerinin değişik tonlarda kullanıldığını görülmektedir. Bunlar doğadan oldukça uzak olarak pembe, mavi, eflatun ve altın kullanılarak yapılmıştır (Keskiner, 2004,s.13).

2.5. Minyatür Sanatında Altın Varak İşlemi

Altın varak, saf altın parçacığının, iki güderi arasında çekiçle dövüle dövüle, gayet ince taba kalar haline getirilmesidir. Bu tabakalar ezilme işleminden sonra yazma eserlerimizde, fırça ile sürülerek kullanılabilecek bir hal almaktadır. Tezhib ve minyatür sanatlarımızda kullanılan altın varaklar çok çeşitlidir. Bunların en iyisi 24 ayar olanlardır. Ayarı düşük

olanlar az parlar, yeşil altın, belirli bir oranda saf altına gümüş katarak elde edildiği için rengi daha açık ve yeşile benzemektedir.

Rutubetli bir yerde bırakıldığında esmer bir renk alır ve zamanla kararır. Kırmızı altın ise, altına bakır katılarak elde edilir. Ancak katılan bakır oranı fazla olduğu zaman sürüldüğü zemini yer, kâğıdın zamanla parçalanmasına neden olur. Minyatür sanatında gümüş varakların İz kullanıldığı görülmektedir. Gümüş çok çabuk okside olan bir madde olduğu için bir zaman sonra kararır ve ilk sürüldüğü zamanki parlaklığını kaybetmektedir.

Yazma eserlerimizde altın ve gümüş, çeşitli tekniklerde kullanılmıştır. Ezilip süt, halde olanı en çok tercih edilenidir. Bunun dışında yapıştırılarak, serpererek veya elekten geçirilerek yapılanları da vardır. Altın varaklar çok ince kâğıtlar arasında muhafaza edilir. On tane altın varağa deste, on destesine tefe denilmektedir (Keskiner, 2004,s.14).

2.6. Minyatür Sanatında Altın Ezilmesi

Altın varaklar mutlaka arap zankı ile ezilmelidir. Bu, toz veya likit halinde olabilir. Nefeszade İbrahim Efendi Gülzar-ı Savab adlı eserinde altının süzölmüş saf bal ile de ezilebileceğini söylemektedir. Altın ezmeye başlamadan evvel ellerin sabunla iyice yıkanıp temizlenmesi gerekir. Altın ezilecek olan tabağın hemen yanında bir bardak klorsuz iyi su bulunmalıdır. Toz halinde olan arap zankından silme bir çay kaşığı kadar alınarak çok temiz, yayvan ve ateşe mukavim porselen bir tabak ortasına konur. Bir iki damla su ile, çevire çevire ezilerek hamur haline getirilir. Sonra sağ elin orta parmak memesine biraz zanktan dokunarak yaprak arasındaki altından bir varak kaldırılarak tabağa alınır. Parlaklığı tamamen kaybolup hamur haline gelene kadar tabağın tam ortasında tek parmak ile ezilir. Aynı şekilde bu işlemi diğer varaklar takip eder. Altın varakları tam ezilmeden üst üste tabağa doldurulmamak, yavaş yavaş almalıdır. Ezilecek altının hepsi tabağa alındıktan sonra, hamur haline gelen altın, tabağın büyüklüğüne göre bir veya diğer parmakların da yardımı ile ezmeye devam edilir. Bu işlemi yaparken zank, parmakların hareketine mani olacak bir koyuluk alırsa, birkaç damla su ilave edilir ve gerektiğinde bu işlem her sefer tekrarlanır. Altın ne kadar iyi ezilirse o kadar rengi açılır ve harelenmeye başlar. Ezilip inceldiğine emin olmak için, tabağın altınlı olan bir kenarına üç, dört damla su koyup hafifçe karıştırılmalı, tabağı eğerek bunun akışına bakmalı. Eğer kumlu gibi birbirlerinden ayrılarak akıyorsa henüz ezilmemiştir. İyi ezilen altın damlasında zerrelere görülmez.

Altın varakların iyice ezildiğine emin olduktan sonra, temiz su ile altınlı olan parmaklar aynı tabak içinde suyu akıtılarak yıkanır. Tabak içindeki altın ve su iyice karıştırılarak daha küçük bir çanağa ince bir tülbentten süzülerek aktarılır. Ufak çanağa alınan sulu altının üzerine kabın alabileceği kadar su konur, karıştırılır ve suyun durularak altının dibe çökmesine kadar üzeri kapalı olarak bekletilir iyi ezilmeyen altın, çanağa yayılmış olarak değil, ortada birikmiş halde toplanır. Altının su seviyesine kadar tutunması makbuldür. Ezilmiş olan altın en az 24 saat kadar bekletildikten sonra, süzülür ve hafif bir ısıya tutularak kurutulur. El sürüldüğü zaman çıkmaması için jelatinli su ile kullanılır.

Eski ustalar altının, çanakta sulu haldeyken, ateş üzerinde kaynatılmasında yarar olduğunu, bu takdirde altının her türlü kirden arınarak çok daha parlak olacağını söylemektedirler. Kağıda sürülen altını parlatmaya gelince, bu iki şekilde olur. Ya doğrudan doğruya Süleymani taşından yapılmış zernühre denen mührelerle, altının üzerine sürülerek yapılır, ya da sürülmüş altın üzerine ince bir saman kağıdı koyarak bunun üzerinden parlatılır.

Kağıt üzerinden yapılan bu işlem, altına mat bir görünüm verir ve direk parlatılan altın ile arasında ton farkı yapar. Altın, yeter derecede zamlı olursa parlatırken, mühreye bulaşmaz. Fazla zamlı olduğu takdir de mühreyi tutar ve iyi parlamaz. Bazen altın üzerinde mühre iyi kaymaz, takılır gibi olur. O zaman mühreyi saçımıza sürerek saçın yağından istifade edebiliriz. Yalnız bunda da ifrata gitmemek gerekir. Zira altının üzerini bir yağ tabakası ile kaplar ve bu halde altın üzerinde boya ile çalışmak zor olur. Altında kullandığımız jelatin eritildiği zaman çok çabuk bozulduğu için, her seferinde az miktarda yapılmasında fayda vardır. Jelatinli su çok koyu olarak kullanılmamalı, bu takdirde altın kararır ve parlamaz.

2.7. Minyatür’de Altın Yapıştırma

Altın yapıştırmada kullanılan en kuvvetli madde yumurta akıdır. Çok taze tercihen günlük olan ve döllenenmemiş bir yumurtanın akı sarısından ayrılır. Bir çanak içinde ceviz büyüklüğünde bir şap parçası ile akın uzaması bitip sulanana kadar çırpılır. Üzerinde biriken köpükler alındıktan sonra buna birebir oranında su ilave edilerek karıştırılır. Altının yapıştırılacağı yere bir fırça ile bol miktarda sürülür.

Bu işlem başlamadan önce, altın varaktan bir santim kadar daha büyük olan ince ve yumuşak bir kağıda sarı balmumu sürülür. Altın yaprağının üzerine konup sıvazlanarak, altının bu kağıt üzerine alınması sağlanır. Altını üzerine aldığımız kağıt, kesici kenarları

iyice tebeşirlenmiş bir makas ile yapıştırılacak ebatlarda kesilerek yumurta akı sürülen yere yumurta akı henüz kurumadan yavaşça konur. Makasın tebeşirlenmesi, altının makasa yapışmaması içindir. Yapıştırılan altın varaklar arasında aralıklar kaldığı taktir de, aynı işlem burada da tekrarlanır.

Altınla kaplanan zeminin iyice kurumamasından sonra, hepsinin üzerinden kalın bir fırça ile bolca yumurta akı geçirilir. Bu işlem altının bir ton daha matlaşmasına neden olursa da sağlamlaşması açısından çok gereklidir. Altın, aynı şekilde miksiyon veya çok koyu olarak hazırlanmış jelatinli su ile de yapıştırılabilir. Ancak yapıştırma altının üzeri kolay boya tutmaz. Bunun için yapıştırılan altının üzerinden tekrar jelatinli bir suyun geçirilmesinde fayda vardır.

Her ne şekilde olursa olsun, altın yapıştırıldıktan sonra en az bir hafta tamamen kuruyup kendini çekmesi için bekletilir. Ancak bundan sonra üzerinin işlenmesine başlanır. Minyatür sanatımızın eski örneklerine baktığımızda, sanatkarların yapıştırma altına pek rağbet etmedikleri, genellikle ezip, sürme tekniğini tercih ettikleri görülmektedir.

2.8.Yaprak Üzerine Zerefşan Yapımı

Zerefşan yapmak için oldukça koyu bir kıvamda jelatinli su hazırlanır. Bu sıvı, bir iki saat bekletildiğinde pelteleşecek şekilde olmalıdır. Bir çay fincanı suya, jelatin tabakasından beş, altı kare konarak hafif ateşte jelatin tamamen eriyene kadar kaynatılır. Baş ve işaret parmaklarımızı ıslattığımızda, birbirlerine değdirdiğimiz zaman hafifçe yapışıyorsa istenilen kıvamdadır. Sonra soğuması beklenir ve zerefşanlanacak olan yere kalın bir fırça ile sürülür.

Bu kıvamdaki jelatini beklettiğimiz taktir de, pelteleşecek, ertesi gün kullanma olanağı olmayacaktır. Onun için her seferinde taze olarak yapılması gerekmektedir. İri delikli bir tel süzgeç içine altın yaprağından bir kaç tane konur. Çok sert ve nispeten uzun tüylü bir fırça ile eleğin üzerinden hafifçe geçirilir.

Fırçayı çok bastırdığımızda altın toplanır, parça parça düşmez. Jelatinli su sürülmüş olan yüzeye serpilen altın, tamamen kuruduktan sonra üzerinden sıkıca mührelenir. Altının sabitleşmesi sağlanır. Bu tarzda yapılan zerefşan, çok kaygan zeminler üzerinde iyi netice vermez. Emiciliği az olan kağıtlar üzerinde mühre kayar ve altın toplanır. Kağıda gerektiği kadar yapışmaz.

Zerefşan yapımının bir başka şekli de fırça ile olanıdır. Buna serpmeye de denir. Görünümü elekten geçen parça altından farklıdır. Genellikle eski eserlerde, yazı zemini olduğu kadar, yazı üstüne de yapılır. Bu tarzda zerefşan yapılması istendiğinde, kâsede ezilmiş olan altın, kalın bir fırça ile alınır. Bunun ne çok koyu ne de çok sulu olmamasına dikkat edilmelidir.

Altınlı fırça bir çubuğa vurularak altının zemine noktalar halinde düşmesi sağlanır. Serpilen altının aynı büyüklükte olması el maharetine bağlıdır. Aksi taktirde kimi büyük, kimi küçük olacağından güzel bir görünüm vermez. Serpme işlemi bitip, altın kuruduktan sonra üzerinden mühre geçilerek parlatılır. Serpme altın tekniği, gümüşlede yapılmaktadır. Ancak gümüş, zamanla okside olup karardığından, parlaklığı kaybolur ve boya görünümü alır

2.9. Tarihi Gelişimi İçinde Osmanlı Dönemi Saray Minyatürleri

Osmanlı döneminde minyatür sanatı saraya bağımlı olarak gelişmiş ve üç yüz yıla aşkın süre ürünler vermiştir. Osmanlı Türklerinde minyatür, Osmanlı devletinin tarihte görünmesinden 150 yıl kadar sonra, Fatih Sultan Mehmet'in himayesinde ilk örneklerini verdi. Sultan II. Mehmet portre yapan yerli sanatçıların da yetişmesini sağladı. Kaynaklardan bu sanatçıların Sinan bey ve öğrencisi Şimlize Ahmet olduğu anlaşılır. Portre ressamlığın yanı sıra bu dönemde İslam dünyasına özgü kitap ressamlığı da, çeşitli örnekler verdi. Beyazıt döneminde İstanbul sarayındaki sanatçılar teşkilatlandırıldı. Bu sanatçılar arasında en önemli gurubu nakkaşlar oluşturuyordu. Portre ressamlığının önemini yitirdiği bu yıllarda, saray atölyelerinde edebi konulu eserlerde resimlendiriliyordu (Çağman, 1995,s.187).

Tebriz sarayından pek çok nakkaş İstanbul sarayına getirildi. Bunların önemli bir kısmı, son Timurlu sultanıyla birlikte Herat' tan Safeviler tarafından Tebriz'e getirilmiş sanatçılardı. Kanuni sultan Süleyman'ın uzun süren saltanat devrinde imparatorluk sınırları giderek genişlemiş ve güçlenmiştir. Bu dönemde saray nakkaş hanesinde çalışan sanatçıların sayısı da artmıştı Kanuni sultan Süleyman döneminde Türk resim sanatı ana karakterini kazanmaya başladı. Topoğrafik kent, kale tasvirleri, devrin siyasi olayları, peş peşe kazanılan zaferler, Sultan'ın resmi yaşamı ile ilgili konuları belgeleyen minyatürler 1530 lardan sonra giderek ağırlık kazandı ve en güzel örneklerini verdi. Bu yolla imparatorluğun ve padişahın gücü kanıtlanmış oluyordu. Şeyhnameci arifinin emrine bu

eserleri hazırlaması için devrin en yetenekli hattat ve nakkaşları verilmiştir. Arifi eserini 5cilt halinde yazmıştır (Çağman, 1995,s.193).

Osmanlıların kazandıkları bir çok savaşı ve imparatorluğun genişlemesine konu olan bu resimler Türk minyatürünün kişiliğini kazandığı baş yapıtlar olarak dikkati çeker. Matrakçı Nasuh'un eserleri sarayın en seçkin ve yetenekli sanatçıların ortaya koydukları Süleyman name ve Nigari'nin portreleri ile belirlenen Süleyman dönemi Türk minyatürünün konu programının kesinleştiği yeni üslupların doğduğu önemli bir devir olmuştur.

Türk minyatürü, 16. Yüzyılın ikinci yarısında en karakteristik örneğini verir, İmparatorluğun gücünü dünya ülkelerine göstermek amacına yönelik olan bu düşün için yabancı ülkelerin temsilcileri davet edilmiştir. Surname adlı eseri nakkaş Osman'ın yönetiminde saray nakkaşlarından oluşan bir ekip resimlendirdi (Çağman, 1995,s.195).

Klasik Türk minyatürünün diğer ürünleri, çeşitli yazarlar tarafından günü gününe yazılmış önemli seferlerle ilgili kroniklerde yer alır. Tarihi ressamlık akımının en üst düzeye ulaştığı III. Murat devrinde Hz. Muhammed'in yaşamını konu alan sineri nebi de resimlendirilmeye başlandı.17.yy başında resimlendirilen ve sevilen konular gene aynı doğrultuda olmuştur. Saray kütüphanesinde korunan bir fal kitabı ve bir albüm bu yılın en karakteristik örneklerini içerir. Buna karşılık sultan 1. Ahmet'in saltanat ile ilgili bir şehname hazırlanmadı. 17 yy ikinci yarısında örnekler azdır. Ancak geleneksel anlatım 18 yy ortalarına kadar varlığını korur. Son parlak devri sultan III. Ahmet'in saltanat yıllarına rastlar. Levni mahlasını kullanan eserler saray ve çevresinin yaşam biçimini aksettirir, sonraki en ünlü sanatçı Abdullah Buhari' dir (Çağman, 1995,s.207).

18.y.y.'ın ikinci yarısında Avrupa sanatının etkisiyle minyatür giderek önemini yitirmiştir. Bu dönemdeki eserler padişah portrelerinin yer aldığı albümler, kıyafetnameler ve şiir mecmualarını süsleyen manzara, çiçek resimleridir. Son örnekler batı sanatı etkilerini göstermiştir.19. y.y.' da yerlerini tamamen batılı anlamda manzara ve portre ressamlığına bırakmışlardır (Çağman, 1995,s.215).

2.10. Osmanlı Dönemi Minyatür Sanatı

Osmanlı sanatının gelişimi altı evrede olmuştur.

1.II. Mehmet II. Beyazıt ve I. Selim dönemi(1451-1520): Oluşum Evresi

2.I.Süleyman ve II. Selim dönemi(1520-1574): Geçiş Evresi

3.III. Murat ve III. Mehmet dönemi(1574-1603): Klasik Evre

4.XVII. yüzyıl(1603-1700): Geç Klasik ve Duraklama Evresi

5.III. Ahmet dönemi ve 18.yüzyılın ilk yarısı(1700-1750) İkinci Klasik Evre ya da Neo-Klasik Evresi

6.XIX. Yüzyılın sonuna kadar(1750-1900)1750’den sonrası: Osmanlı Minyatürün Sonu (And, 2004; Çağman, 1982).

2.11. Minyatür Sanatında İşlenen Konular

Cülus(tahta çıkış),bayramlaşma Peygamber öykülerinden seçmeler, meclis , sarayda kabul, Hilat verilışı, Topkapı Sarayı, şenlikleri ve spor gösterileri , cenaze padişah portreciliği, savaş , kuşatma, kent.

Dünya tarihinin çizgisini değiştiren ender hükümdarlardan birisi olan Fatih Sultan Mehmet’in kimliği ve sanat koruyuculuğu minyatür sanatı açısından büyük önem taşır. Yerli ustalar tarafından da benimsenen portrecilik anlayışı Osmanlı resminde 19. yy la kadar sürmüştür (And ,2004,s.36-41).

2.12. Minyatür Sanatında(Klasik tarzda) İşlenen Konular

2.12.1. Cülus (Tahta Çıkış)

Osmanlı İmparatorluğu’nda, herhangi bir sultanın ölümü veya tahttan indirilmesinden sonra veliaht şehzadenin tahta çıkışı, “taht-ı saltanata cülus etti” veya “cülus-ı hümayun” oldu şeklinde ifade edebilmektedir. Tahta çıkış, bir tören eşliğinde gerçekleştirilir ve çıkabilecek, saltanat kavgalarını önlemek için hemen yeni padişaha biat edilirdi. Osmanlı kitap sanatındaki cülus konulu tasvirlerin ilkinin Şehnâme-i Melik-i Ümmi’deki II Beyazıt’ın tahta çıkışını betimleyen minyatür olduğu anlaşılmıştır. Topkapı Sarayı’nda yapılan cülus törenlerini gösteren minyatürlerin ilki yine Şeyhnameci Arifin yazdığı Süleymanname’de bulunur. Sultan III. Murad’ın tahta çıkışını gösteren Minyatür Şehinşahnâme’nin ilk cildinde bulunur ve yine Nakkaş Osman tarafından yapılmıştır. Hürname’nin birinci Osman Gazi’den Yavuz Sultan Selim’e kadar sarayda veya Otoğda tahta çıkan Osmanlı padişahlarının cülus töreninin betimleyen minyatürler bulunur.

2.12.2. Muavede (Bayramlaşma)

Bayramlaşma arefe gününden başlar. Öğle namazından sonra çavuşbaşıyla divan çavuşları Alay Meydanı olarak bilinen Topkapı Sarayı'nın ikinci avlusundaki Kubbealtı'nda, Adalet Köşküne karşı saf dururlardı. İkinci ezanından sonra duayla bayramlaşmaya başlanır. Ramazan bayramında Sadrazam Osman Paşa'nın devlet erkânıyla birlikte etek öpmeye gelişini betimleyen Şehinşahname'nin ikinci cildindeki minyatür bayramlaşma konulu tasvirlerin ilk örneklerindendir.

2.12.3. Peygamber Öykülerinden Seçmeler:

Osmanlı minyatür sanatında genel bir İslâm tarihi niteliğindeki Zübâetü't Tevârin ve Siyer-i Nebî'ye cifr, kıyamet ve tasavvuf konulu eserlerde Tevrat, İncil ve Kur'an'da anlatılan olayları yorumlayan minyatürler yapılmıştır. Adem ve Zühdütu t-icvann iki Kapışınca betimleyen minyatürler görülür. Âdem ve Havva'nın cennetten kovuluşu konulu minyatürlerse XVI. yy. sonlarında XVII. yy. başlarında Bağdat eyalet üslubuyla resimlendirilmiş Fuzûlî'nin Hadikatü's-Suedâ adlı eserin nüshalarında karşımıza çıkar XVI. yy. sonlarıyla XVII. yy. başlarında Nakkaş Kasa'nın uslu Duy'a yapılmış cennetten kovuluşu tasvir edilmiştir. Hz. Muhammed'in Miracı Zübde'tü't Tevârih'in resimli nüshalarında yer alan miraç konulu minyatürler farklı bir ikonografik şemayı paylaşır. Aynı eserin Dublin'deki (CBL, T. 414, y.121a) nüshasında konu Osmanlı minyatür sanatında benzerine rastlanmayan yepyeni bir kurguyla betimlenmiştir. Ahmedî'nin İskendername'sinin Venedik'teki nüshasında ve Siyer-i Nebî'nin New York'taki 2. cildinde (NYPL, Spencer Coll. 157) ve Osmanlı minyatürlerinde Hz. Muhammed'i Burak üzerinde miraç yolculuğuna çıkarken gösteren başka tasvirlerde var. Hz. İsa'nın Göğe Çıkarılışı Zübde'tü't Tevârih'teki peygamber öyküleri arasında, ikonografya açısından önem taşıyan bir diğer minyatür, Hz. İsa'nın göğe çıkarılışını betimler. Bu minyatürler İslâm kitap sanatının bu konuyu işleyen tek tasvirleridir. Nasuh'un resimli bir diğer eseri Yavuz Sultan Selim dönemiyle ilgilidir (Dresden Söchsische Landesbibliothek). Bu eserde Yavuz'un Tebriz seferinde konakladığı Bayburt, Amasya, Havale, Sivas, Kemah ve Tebriz gibi kentlerin tasvirleri yer alır. Bunlar daha çok

Tarih-i Sultan Bayezid' deki tasvirlerle benzemektedir. Bize sayısız belgesel kent tasviri bırakmış olan Nasuh'un Avrupa kent tasvirçiliğine ve Akdeniz portülancılığına yabancı olmadığı anlaşılır. Kale, kent ve limanların görüntülerine kattığı doğa elemanları, bölgesel

mimari süslemeleri yansıtan nakışlar, renk kompozisyonları onun tüm eserlerine Doğu - Batı beğenisinin bağdaştığı büyümlü bir güzellik katar. Sanatçının resim değeri yanı sıra belgesel nitelik taşıyan bu tasvirleri Osmanlı - Türk resminde bir çığır açtığı gibi, Türk minyatürünün daha sonraki aşamasında büyük ölçüde etkili olmuştur. Kanuni döneminde saray nakkaşlarının albümlerde yaptıkları tasvirler çok akıcı, çok ince çizgi ve figürlerle sanat eseridir. Albüm ressamlığında tezhipçi Karamemi, Şah kulu'nun ortak eseri bu inceliğin en seçkin örnekleridir. Yeni bir üslup saz yaprağı, saz yolu mürekkep ve fırça ile boyasız yada sönük boyalarla yapılan resim tekniğidir. Bu yolda pek çok albümde resimleri bulunan bir başka nakkaş 16.yy sonları Veli Can dır.

2.12.4. Hilat Verilişi

Osmanlı Devletinde yabancı elçiler ve takdirgören görevliler hilat denilen süslü kaftanlarla bir merasim eşliğinde onurlandırılırdı. Hilat padişah tarafından sarayda, sadrazam tarafındansa Babıâli'de giydirilirdi. Yabancı elçiler İstanbul'da karşılandığında, sadrazam tarafından yapılan resmi kabulde mektup takdimi ve ikramın ardından elçiye samur kürk yanındaki çektirme beylerine kakum kürk, diğer hizmeti geçenlere de sade hilat hediye edilirdi. Saray teşrifatından önemli bir yeri olan hilat verme merasimini belgeleyen minyatürler daha çok şahname, gazavatname ve sürname türü eserlerde bulunmaktadır. Sefere gidecek olan sadrazam, padişah tarafından Arz Odası⁷ndan huzura kabul edildiğinde ona seraser kumaştan hilat, değerli taşlarla süslü sorguç, mücevherli tirkeş ve kılıç verilir. Sadrazam İbrahim Paşa (1599'da Macar seferine serdar olarak atanıp III. Murad'ın huzuruna kabul edildiğinde ona üç murassa sorguç ve mücevherli tirkoş verilmiştir. Bu olayın tasvir edildiği minyatür Divan-ı Hümayun'da yapılan toplantıları betimleyen minyatürlerin en erken tarihli Süleymanname'de bulunur. Divan toplantısı ve ulufelerin dağıtılması konulu minyatürler Hünernâme'de de raslanır. Kubbealtı ve divan toplantısı tüm ayrıntılarıyla tasvir edilmiştir.

2.12.5. Topkapı Sarayı

Topkapı sarayını betimleyen minyatürlerin ilk örnekleri "Süleymanname" adlı eserde rastlanmaktadır. Kanunî Sultan Süleyman'ın tahta çıkış törenleri ile ilgili kompozisyonlar çift sayfada yayınlanmıştır. Birinde sarayın ikinci avlusundaki cülus töreni, diğerinde ise katılan devlet erkânının, atlarının ve maiyetinin beklediği birinci avlu betimlenmiştir.

Sarayın birinci avlusunun ve buradaki yapıları gösteren ikinci minyatür Hünernâme'nin birinci cildinde bulunmaktadır. Hünernâme'nin birinci cildinde metne bağlı kalınarak, sarayın ikinci avlusu ve buradaki önemli yapıları yarı plan krakterinde farklı yönlerden bakılarak karşılıklı sayfalara yerleştirilmiştir. Şehinşehnâme'nin ikinci cildinde Topkapı Sarayı'nın ikinci avlusu için görsel belge niteliğini taşıyan iki minyatür bulunur. Bunların konusu Acem seferinden dönen Serdar Sinan Paşa'yla Yemen Hidisinin huzura kabulüdür. Ayrıca Hünernâme'nin ilk cildinde Topkapı Sarayı'nı, Enderunu Haremi, Has Bahçeyi ve sahil köşklerini gösteren bir minyatür daha vardır. Hünernâmenin ikinci cildinde Topkapı sarayındaki yapıların tasvirlerine, III. Murad'ın annesi Nur Banu sultan naşının, padişahında katıldığı cenaze alayıyla omuzlar üzerinde kapıdan çıkarılışı tasvir edilir. Saray Dışı Hayat Osmanlı sultanlarının ya da serdarların sefere gidişi, dönüşü, şehzadelerin göreve çıkışları, sünnet düğünleri için gösterilerin yapılacağı alana gidişlerin, esnaf ve localarının şenliklerini betimleyen tasvirler şahname, gazavatname ve surname türündeki yazmalar bulunur. Alay tasvirleri olarak bilinen bu minyatürlerin en erken tarihli Süleymannâme'de raslanır. Bu kompozisyonlarda Kanûnî Sultan Süleyman, bölükler eşliğinde alana doğru ilerleyişi betimlenmiştir. Şehinşehname'nin ilk cildindeki minyatürde, Safevi elçisinin önünden geçen padişah alayı betimlenmiştir. Safevi elçisi Zülfikar Han'ın Eğri seferinden dönen Sultan III. Mehmed'in Kont'e giriş alayını seyredişin betimleyen minyatürü Nakkaş Haşan tarafından yapılmıştır.

Şenlikler ve Spor Gösterileri: Şehzadelerin sünnet düğünü gibi önemli günlerde esnaf lancalarının hünerlerinin sergilendiği ve spor gösterilerini betimleyen tasvirler şehname ve surnâme türü eserlerde bulunur. Hühennâme'nin 'ikinci cildinde'ki bu minyatürlerde cambazlar, güreşçiler ve at yarışları gibi şenlik eğlenceleri canlandırılmıştır. Surnâme-i Hümayûn'un (TSMK, H. 1344). Nakkaş Osman başkanlığındaki bir ekip tarafından yapılan sünnet düğünü minyatürleri Sultan III. Murad'ın şehzadesi Mehmet'in sünnet düğünü şenliklerini belgeler. Bu minyatürlerin değişmez unsurları İbrahim Paşa Sarayı'yla, at meydanı olmuştur. Eserlerde Osmanlıların çok sevdiği cerit, matrakçılık, okçuluk ve güreş gibi spor oyunları betimlenmiştir. Nakkaş Osman aynı kurguyu Şehinşehnâme'nin ikinci cildindeki sünnet düğünü şenliklerinde kullanmıştır. Levni'nin resimlediği Sumâme-i Vehbi'de batılılaşma akımının etkilerinin hissedildiği, yeni kurgulara sahip şenlik tasvirleri bulunur.

2.12.6.Cenaze

Selimnâme adlı eserde Osmanlı hükümdarlarının ölüm ve cenazelerini betimleyen tasvirlerin ilk örneklerine rastlanır. II. Bayezid'in cenazesinin taşınması konu edilir. Bu minyatürlerde İslâm resim geleneğindeki ölüm ve cenaze konulu anlatımlarda renklerin kullanımı da dikkat çekmektedir. Osmanlı yazmalarının cenaze konulu minyatürlerinde mavi, mor ve siyah, Selimnâme⁵deki minyatürlerde ise kıyafetler koyu mavi, yeşil ve mor sarıkları siyah ve mor renklidir. Nüzhet (ü'ül-esrâr) ü'l-ahbâr dersefer-i Sigetvar, Tarih-i Sultan Süleyman ve Hünername II de Kanûnî'nin ölümünü ve cenazesinin getirilişini gösteren tasvirler bulunmaktadır. Bu tasvirlerde cesedin hazırlanması, taşınması konu edilmektedir. Bu konunun işlendiği başka bir minyatür Hünername⁵nin ikinci cildinde yer almaktadır. Bu olayı gösteren Tarih-i Sultan Süleyman'daki Nüzhet (ti'l-esrar)ü'l-ahbâr der-sefer-i zigetvarda ki minyatüre benzer.Tarih-i Sultan Süleyman adlı eser Kanûm'nin toprağa verilişini betimleyen minyatürlerin sonuncusudur. Minyatürde matem giysilerine bürünmüş devlet erkanı nın tabutu taşıması tasvir edilmiştir. Bu tasvir türbe inşa edilene kadar mezarın üzerine çadır kurulmasının Osmanlılar' da eski bir türk geleneği olduğunu göstermektedir. Şehname-i Selim Han'dan çıkma ve Topkapı Sarayı'nın ikinci culusunda Sultan II. Selim'in cenazesinin taşınmasını konu alan minyatürde, cenaze alayına katılan devlet erkanının kıyafetlerinin renkleri hakkında bilgi vermektedir. Şehinşehnâme'nin ikinci cildinde S. III. Murad'm annesi Nur Banu Sultan'm cenazesinin toplu kapudan çıkarılışını betimleyen minyatürde de tarihi kaynakları destekleyici bir betimleme söz konusudur.

2.12.7. Padişah Portreciliği

Osmanlı tasvir sanatında padişah portreciliği 1480'h yıllarda Sinan Bey veya Şiblizade Ahmed'e ait olduğu sanılan Fatih Sultan Mehmed'in gül koklayan portresiyle başlar ve kesintisiz olarak XIX yüzyıl sonlarına dek sürmektedir. Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'a davet ettiği Gentile Bellini ve Costanzo da Ferrara gibi Avrupalı sanatçıların yaptıkları yağlıboya resim ve bronz madalyaların etkilerinin yansıdığı prajilden büst Fatih portrelerinin de yine bu dönemde yerli sanatçılara yapıldığı sanılır. b.)Bellini'nin bir eserine bağlanabilen gül koklayan Fatih tasviri, sonraki dönemlerin padişah portreciliğinde etkin olan Nakkaş **Osman** ve Musavvir Hüseyin gibi sanatçılar tarafından da örnek olarak kullanılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde padişah portreleriyle isim yapmış

sanatçıysa Nigarî mahlasıyla resim yapan Osmanlı Denizcisi Haydar Reistir. Dörtte üç profil veya tam profilden çalışarak Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, Barbaros Hayreddin Paşa ve Avrupa krallarından I. François ile V. Charles'in portrelerini yapan Nigari'nin günümüze ulaşmamış dizi halindeki onbir padişah portresinin, Giovio'nun 1575'te basılan Elogia adlı kitabında yayımlanan gravür portrelerin hazırlanmasında da ikonografik açıdan yararlanılan tasvirler olduğu düşünülmektedir. Venedik'te Veronese Atölyesine ısmarlanan ve gemiyle İstanbul'a getirtilen yağlı boya tablolar, Rıyâfetül-insaniye fî şemail ü'l- Osmaniye adlı eserin tasvirlerini yapan Nakkaş Osman'a da esin kaynağı olmuştur. Minyatür geleneğinde yapılmış bu portrelerde padişahlar bağdaş kurarak ya da ayaklarını altına toplayıp bir yastığa dayanarak tahtlarında otururken ellerinde de mendil, çiçek veya kitap bulunmaktadır. XVI. yüzyılın son çeyreğiyle XVIII. yüzyıl başlarından itibaren Nakkaş Osman'ın kalıplarının model alındığı padişah portrelerindeyse sultanların yeni alametlerle betimlendiği görülmektedir. Bunlar, kılıç, topuz ve kızıl elma gibi nesnelerdir. Ayrıca at üzerinde veya arkalıkla tahtta oturur pozda betimlenmiş padişah portrelerinin de yapımı bu dönemde yaygınlaşmış ve çocuk yaşta tahta geçip XVII. yüzyılın ilk yarısında hüküm sürmüş padişahlar sakalsız ve bıyıksız olarak tasvir edilmiştir. Nakkaş Osman'ın portre kalıpları, Kıyafet'ül-İnsaniyye fî Şemai'l ül-Osmaniye dizilerinde kullanıldığı gibi, Silsilnâme hazırlama faaliyetlerini canlandıran Musavvir Hüseyin'in bazı tasvirlerine de yansımıştır. Musavvir Hüseyin batı etkilerinin görüldüğü minyatür geleneğinde portreler yapmıştır. Musavvir Hüseyin'in bu yaklaşımı kendisinden portreler yapmıştır. Musavvir Hüseyin'in bu yaklaşımı kendisinden sonra gelen Levniyi de etkilemiştir. Osmanlı padişah portreciliğinde ikonografik değişimlerin yaşandığı ikinci önemli dönem Sultan III. Ahmed'in saray nakkaşı olan Levni'nin yaptığı Kebir Musavver Silsilname'deki dizi padişah portreleriyle başlar. Levni nin yaptığı yeni yaklaşımlar özellikle giysiler ve mekan ayrıntılarında kendini göstermiştir. Padişah portreciliğinde eserler veren Refail ve Kapıdağlı Rostantin hem kağıt hem de tuval üzerine yaptıkları portrelerle Avrupa resim geleneğine yakın bir üslup benimsemiştir. Sultan III. Selim döneminde saray için çalışmaya başlayan Kapıdağlı Kostantin'in hazırladığı portreler dizisindeyse guvaşla çalışılmış. Kapıdağlı **Kostantin'in** bu dizisi minyatür geleneğindeki Osmanlı padişah portreciliğinde yaratılmış son özgün tasvir kalıbını temsil eder. Padişahlar ayakta, yarım boy ve dörtte üç profilden resmedilmiştir. XIX. yüzyılda Kapıdağlı Kostantin'in bu yeni kalıbı padişah portreciliğinde minyatür geleneğinin bu dönemde son bularak yerini tamamen yağlı boya tablolara bıraktığı görülmektedir.

2.12.8. Savaş ve Kuşatma

Savaş konulu minyatürlerin yer aldığı ilk eser Selinâme'dir. Eserde iki ordu arasındaki çarpışma betimlenmiştir. Süleymannâme'de de savaş sahneleri bulunmaktadır. Şehnâme ve Gazavatnâme türündeki eserlerde Osmanlı Devleti'nin önemli meydan savaşları ve kuşatmalarını betimleyen sanatçıların gerçekçi yaklaşımları sanatçıların betimledikleri olaylara tanık olduklarını göstermektedir. Kale kuşatma sahnelerinin ilk örneğine yine Selimnâme'de rastlanır. Bütün figürlerin aynı form diliyle yansıtılması askerler arasında padişahı seçmeyi olanaksız kılmıştır. Osmannâme'de ki Aydos Kalesi'nin alınışını betimleyen minyatür yansıttığı farklı ikonografyayla dikkati çekmektedir. Süleymanâme'deki kale kuşatması ve Belgrat Kalesi'nin almışını betimleyen gerçekçi yaklaşımla resmedilen bu eserler belge değeri taşımaktadır. Aynı nakkaşın Mohaç konulu minyatürü Osmanlı ordusunun savaş düzeni hakkında bilgi vermektedir. Nakkaş Osman ve ekibinin klasik şeklim verdiği bu ve buna benzer savaş ve kuşatma tasvirlerinin kompozisyon şeması, daha sonraki yıllarda başka sanatçılar tarafından da küçük değişikliklerle tekrarlanmıştır. Belirli kalıplara uyularak oluşturulan bu sahnelerde hiçbir hayali öğeye yer verilmemiştir. Haçova Meydan Savaşı'nı anlatan Şehnâme-i Sultan Mehmet IIP te yer alan ve Nakkaş Haşan'm çift sayfa üzerine düzenlediği kompozisyon dairesel şemasıyla diğer tüm savaş sahnelerinden ayrılır. Ahmet Nakşi tarafından resimlendirilen Divân- ı Nadiri'de de aynı sahne yepyeni bir kurgu ile oluşturulmuştur. XVI. yüzyılın son çeyreğinde hazırlanan Tarih-i Feth-i Yemen adlı eserde kuşatma sahnelerindeki kalelerin gerçekle ilgisinin olmadığı hayal ürününün bir yansıması olduğu düşünülmektedir. Hüner Osmanlı saray teşkilatındaki maaşlı görevlilerle gerçekleştirilen av eğlenceleri, yazmaların görkemli minyatürleriyle belgelenir. Av eğlencelerini betimleyen minyatürlerin ilk örneklerine Süleymanâme'de rastlanmaktadır. Bu minyatürler Kanuni Sultan Süleyman'ın seferlerden önce, yolculuklar sırasında, fetihlerinin ardından ve şehzadeleriyle birlikte çıktığı av partilerini betimlemesi bakımından önem taşır. Bu minyatürler genelde merkezi kompozisyon şemasına göre düzenlenmiştir. Az figürlü bu sahnelerde avlanan padişah ya da şehzade izleyicinin bakışım çekebilecek şekilde kompozisyonun merkezine yerleştirilmiştir. Hünernâme adlı eserin ilk cildinde de çok sayıda av konulu minyatür bulunur. Şehinşehnâme I, Nusretnâme ve Şecaatname'deyse av konulu birer Talikizâde Şehnamesi'nde de iki minyatür vardır. Nakkaş Osman'ın başkanlığındaki bir ekip tarafından resimlenen Hünernâme'nin ilk cildindeki av konulu minyatürler kompozisyon düzenlemeleriyle dikkat çekmektedir. Bu minyatürlerde ufuk

çizgisi yüksek tutulmuş avm yapıldığı tepeler ve zemin bölümlere ayrılmıştır. Avlanan padişah, yaya veya atlı olarak okuyla kaçışan hayvanlara saldırmaktadır. Av hayvanlarının kaçışması sahnelere hareket katsa da diğer bölümler durgundur. Osmanlı sultanlarının hünelerinin, güç gösterilerinin ve cesaret gerektiren davranışlarının betimlendiği diğer minyatürler, Hünernâme adlı eserin ilk cildinde toplanmıştır. Nakkaş Osman ve ekibinin farklı kurgularla yaptıkları minyatürlerde padişahlar bir menzile ya da hedefe ok atarken, yabani ve tehlikeli hayvanları öldürürken ya da gücünü gösterirken tasvir edilmişlerdir.

2.12.9. Kent Tasvirciliği

Osmanlı tasvir sanatının XVI. yy.⁷da kazandığı yeni ve özgün bir konu da topoğrafik kent tasvirleridir. Osmanlı kitap resmi geleneğinde bu çığır açan bu tarz minyatürler denizcilik ve tarih yazımcılığıyla ilgili eserlerin yanı sıra kutsal kent tasvirlerinin yer aldığı dinsel içerikli yazmalarda bulunur. Piri Reis'in Kitâb-ı Bahriye'sinin kopyalarındaki kent tasvirleri, Osmanlı haritacılığı kadar minyatür sanatı açısından da önem taşır. Osmanlı topoğrafik resim geleneğinin ilk örnekleri olan bu minyatürler, eserin Kanunî'ye sunulmuş özgün nüshasında yer alır. Adriyatik ve İtalya kıyılarındaki kentleri, partalan ve isalaria tarzındaki Avrupa örneklerinden yararlanarak çizgi ve bazı ayrıntıları da kendi gözlemleri sonucu eklediği belirlenmiştir. Kitâb-ı Bahriye'de özellikle Akdeniz, Kıbrıs ve Anadolu kıyılarındaki kentler tasvir edilmiştir. Özellikle Alanya tasviri hayali hiçbir ögenin yer almadığı, topoğrafik resim türünün ilk örneklerindendir. Matrakçı Nasuh'un Kanûnî Sultan Süleyman'ın Irak Seferi'ni konu alan Mecmu'ı Menazil'inde sefer sırasında konaklanan uğrak yerlerini gösteren minyatürleri topoğrafik kent tasvirlerinin aynı dönemdeki yeni yorumlarını içerir. Seferin başladığı İstanbul'dan başlayarak gidiş-dönüş yolu üzerindeki yüzü aşkın durak yeri çoğulcu bakış açısıyla betimlenmiştir. Matrakçının metnini yazıp resimlediği Tarih-i Feth-i Şiklaş ve Estergon ve Estonibelgrad Tarih-i Sultan Bayezid Tarih-i Sultan Bayezid ve Sultan Selim adlı yazmalarda liman ve kent tasvirleri Nüzhet (ü'l- Esrâr) ü'l-Ahbâr der - sefer-i Sigetvâr, Futuhât-ı Cemile ve Süleymannâme'de de Portolon tarzında kentler tasvir edilmiştir. Tarihi konulu eserlerin dışında hac faraziyeierini konu alan eserlere de rastlanır.

İşlevsel Tanım: Geleneksel Türk Süsleme Sanatı'ndaki motifler araştırıldığında günümüz minyatür kompozisyonlarının serbest minyatür tarzında yeni isim alarak kullanıldığı görülmüştür. Bu yenilikler yaprak üzerine minyatür tekniğinin uygulanması ile yeni bir teknik oluşturulmuştur. Ömer Faruk Atabek bu Çalışmaları gün ışığına çıkarmıştır.

2.13. Ömer Faruk Atabek

1933 Yılında Afyonkarahisar' da doğdu. İlk ve lise öğrenimini doğduğu ilde tamamladı. 1957 yılında da "İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümünden" mezun oldu. Akademi öğrenim yıllarında "Şark Süsleme Atölyesine" devam ederek Hüsn-i hattı Mustafa Halim Özyazıcı'dan, Tezhip minyatürü Muhsin Demironat ve Rikkat Kunt'tan öğrendi. Topkapı'da Prof. Dr. A. Süheyl Ünver'in atölyesinde çalışmalarına devam etti.

Ressam Şeref Akdık, Nezihe Bilgutay ve Hüseyin Tahirzade Bihzad'dan yararlandı. Necmettin Okyay ve oğlu Sacit Okyay' dan ebrü, cilt ve kat'ı sanatlarını öğrendi, vatani görevini Askeri Müze'de yaptı; kurulmasında emek verdi, Ankara'da Tabiat Tarihi Müzesi ve Manyas Kuş Cenneti müzelerinin kurulmasında hizmet verdi.

1991 yılında Konya Selçuk Üniversitesinden hüsn-i hat dalında sanatta yeterlik aldı. 1947 yılında almış olduğu ilk ödül sanat hayatının başlangıcı oldu. Üç kez Devlet Türk Süsleme Sanatları yarışmasında birincilik ödülü alan ATABEK kuruluş, dernek ve kurumlardan almış olduğu başarı ödülleriyle sahiptir.

Afyon'da Mısri, Hacı Nuh, Yeşil Camii, Yarenler Camii, Ankara'da Çiğdemtepe Camii kubbe, kuşak, mihrap ve kapı üzerinde hat sanatına ait, Antalya Hotel Arinna da da kalem işi Kubbe tezyinatı, mimari yapılarda yer alan eserleridir. Hüsn-i hat, tezhip ve minyatür dalında çok sayıda kişisel sergi açmış (Yurt içi ve yurt dışında), kırktan fazla karma sergilere katılmıştır.

Fakültede öğrenim görevlisi iken Kültür Bakanlığı'nın isteği üzerine usta sanatçı yetiştirme görevini üstlenmiş, Turkuaz Sanat Merkezinde de minyatür Geleneksel sanatımızın asaletini koruyarak onlara , yeni ufuklar açmış bu konuda çok başarılı olmuştur. Yetiştirmiş olduğu usta sanatçılar Atabek'in açmış olduğu bu yolu benimseyerek severek ve ilhamlarını ondan alarak yapmış oldukları özgün çalışmalarıyla Atabek tarzı bir ekol haline gelmiştir (Atabek, 1999,s.107).

Geleneksel sanatımızın Cumhuriyet Dönemi Sanatçılarındandır.

Yetiştirmiş olduğu usta sanatçılar Atabek'in açmış olduğu bu yolu benimseyerek severek ve ilhamlarını ondan alarak yapmış oldukları özgün çalışmalarıyla Atabek tarzı bir ekol haline gelmiştir.

Ömer Faruk Atabek 20.12.1999 yılında Ankara'da vefat etmiştir. Arzusu üzerine Afyon'daki Aile Kabristanı'na defnedilmiştir.

şekil 1. Ömer Faruk Atabek

2.14. Yaprak Üzerine Çalışmadan Önce Desen Hazırlanması Yaprak Üzerine Atabek Teknikleri

Ömer Faruk Atabek çalıştığı her minyatür eserinin hikayesini de yine kendi tarzında oluşturduğu Gotik yazı ile dile getirmektedir. Her bir kompozisyonun araştırmasını yaparak hazırlamış bu sanat uğraşanlara belge niteliği taşımaktadır.

Şekil 2. Ömer Faruk Atabek Yaprak Üzerine Minyatür Çalışırken

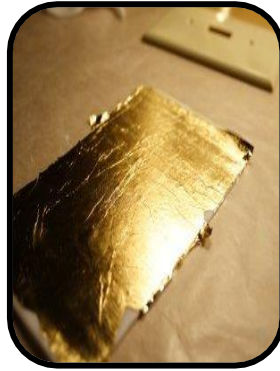
2.15. Minyatürde Kullanılan Malzemeler

Arap Zamkı

Şekil 3. Arap Zamkı (Zamk-I Arabiye): Toz boyaların kıvamını ayarlamakta ve kağıt aherlerken kullanılan tutkal (yapıştırıcı).

Altın (Varak)

Şekil 4. Altın (Varak): Süsleme yapacağımız yerlere sürdüğümüz ince gerçek altın. Bal veya Arap zamkı ile ezilir kıvama getirilir.

Jelatin

Şekil 5. Jelatin: Altını uygulanacak zemine yapıştıran, özel kıvamıyla parlamasını sağlayan toz yapıştırıcı.

Toz boyalar

Şekil 6. Toz Boyalar, Minyatür sanatında toprak ve bitkilerden elde edilen saf boya.

Şap

Şekil 7. Şap: Kağıdı aherleme işleminde yada boya hazırlama kıvamında bir miktar kullandığımız tutkal.

Yaprak Jelatin

Şekil 8. Yaprak Jelatin: Altını yapıştırmak amaçlı kullanılan yapıştırıcı.

Kağıt

Şekil 9. Kağıt: Minyatür sanatında desenin çizildiği, boyandığı, sunulduğu zemin maddesi.

Keski

Şekil 10. Keski: Kullanılacak olan Hat-ı veya kağıdı cetvel ile pürüzsüz kesmeye yarar.

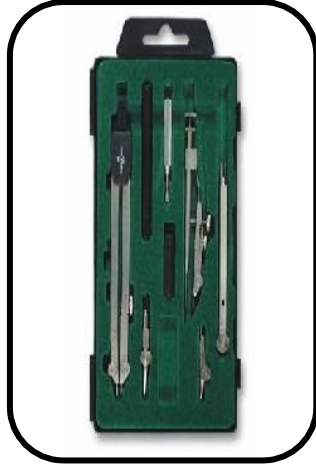
Şekil 11. Mühre: Altını parlatmaya yarayan sert, pürüzsüz taş.

Şekil 12. Nişasta: Kağıdımızın zaman içerisinde kurtlanmaya karşı koruyan aherlemede kullanılan toz buğday özü.

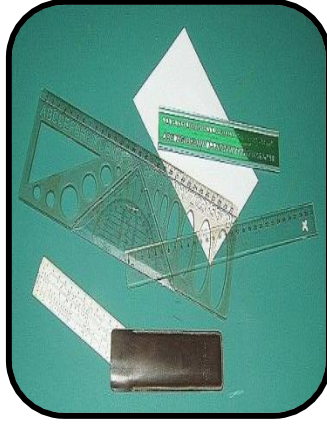
Şekil 13. İS Mürekkebi: Tahrir (Kontur) ya da deseni sınırlama belirtme dediğimiz işlemi yaptığımız boya.

Şekil 14. Pergel Takımı: Yuvarlak, oval çizimlerde renkli kuzu çekimlerinde işleme yarar.

Şekil 15. Parşömen: Desen çizmeye, geçirmeye yarayan ince yağlı kağıt.

Şekil 16. Cetvel: Düz çizimler için, simetri ölçmek için milimetrik düzlem.

Şekil 17. Rodring: Kuzu, Geçme, Zencerek desenlemesinde düz çizgilerin desenlemesinde kullanılır.

Şekil 18. Kağıt: Kompozisyonun uygulandığı terbiye edilmiş özel kağıtlar.

Şekil 19. Guaj Boya: Su bazlı olup desenin renklendirilmesinde, ışıktandırılmasında kullanılır.

Şekil 20. Fırça Seti: Deseni boyamada, taramada, tahrir çekmekte kullanılır.

Şekil 21. (Akik) Aher: Altını parlatmada kullanılır

Şekil 22. Yaprak (Çınar) üzerine minyatür yapmak için hazırlanmış kuru yaprak.

2.16. Ürün Analizi (Atabek Tekniği İle Yaprak Üzerine Minyatür)

2.16.1. Yaprak Üzerine Çalışılmadan Önce Desen Hazırlanması

Desen oluşturulacak konu araştırılır, incelenir, doküman toplanır. Yaprığın büyüklüğüne göre desen ortalınır. Karakalem çizim aşamasına geçilir.

Sürme usulü ile yaprak boyamasında, toz boya, mermer üzerinde, bir miktar sirke ile ve destezenk yardımı ile ezilir. Bu yüzyılda ise hazır guaj ve sulu boya kullanılır. Yaprığın astar zemini beyaz ağaç tutkalı ile boya yapılarak karıştırılır. Fırçayla şablon kısmına alt astarı sürülür. Yeşil yaprak kurutulur ise suyunu iyice çekip kurumaya başladığında, bir ağırlık altına konarak(saman sayfalı kitap içerisinde) yaprağın kırışmaması sağlanır.

Şekil 23.Ürün Analizi

2.16.2.Yaprak Hazırlanması Ve Astar Boyanması Minyatüre Hazırlanması

Minyatür sanatımızda kullanılan yaprağında da büyük bir önemi vardır.

Kullanılacak olan yapraklar, daima astarlı zemin hazırlanır. Astandan sonra genellikle şeker beyazı, açık krem, toz pembe ve süt mavisi renklerinde olanlar benimsenerek zemin rengine kullanılmıştır. Koyu tonlarda olan kağıtların, minyatürü çevreleyen pervaz süslemelerinde bulunduğu, bir genelleme olmasa dahi dikkati çeker.

Yeşil kurutulmuş renkte olan yapraklar, cinsleri ne olursa olsun, bitkisel veya madeni boyalarla boyanmaktadır. Boyama işlemi üstten sürerek yapılır. Yapraklar ne şekilde boyanırsa boyansın, ilk önce, yaprağı şaplı bir suya daldırıp, kurutmakta fayda vardır.

Şekil 24. Yaprak Hazırlanması Ve Astar Boyanması Minyatüre Hazırlanması

Desen konusu oluştuktan ve kompozisyon çizildikten sonra karakalem şablon olacak şekilde sınırlarından kesilir. Uygulanılacak zemine yerleştirilir. Karakalem aşaması ne kadar dözgün çizilmiş ise şablonunu kesmek, detayları (bitkisel, aēaē, insan ve hayvan motiflerinin) o kadar rahat yerleştirilir.

Kompozisyonda ki konu seēildikten sonra o dözemin, giyim kuşamı, yemek kőltőrő, coērafi yapı, mevsimi, dikkatlice yerleştirilir. Esere bakıldıēında bir bőtőn halinde olayı anlarşılır ve yorumlanır.

şekil 25. Kara Kalem Desen Çizimi

2.16.3.Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Yapağa Yapılan Aşamalar ve Hazırlanması

Bu çalışmada Yaprığın Zemine Yerleştirilmesin de Çınar Yapağı Seçilmiştir.

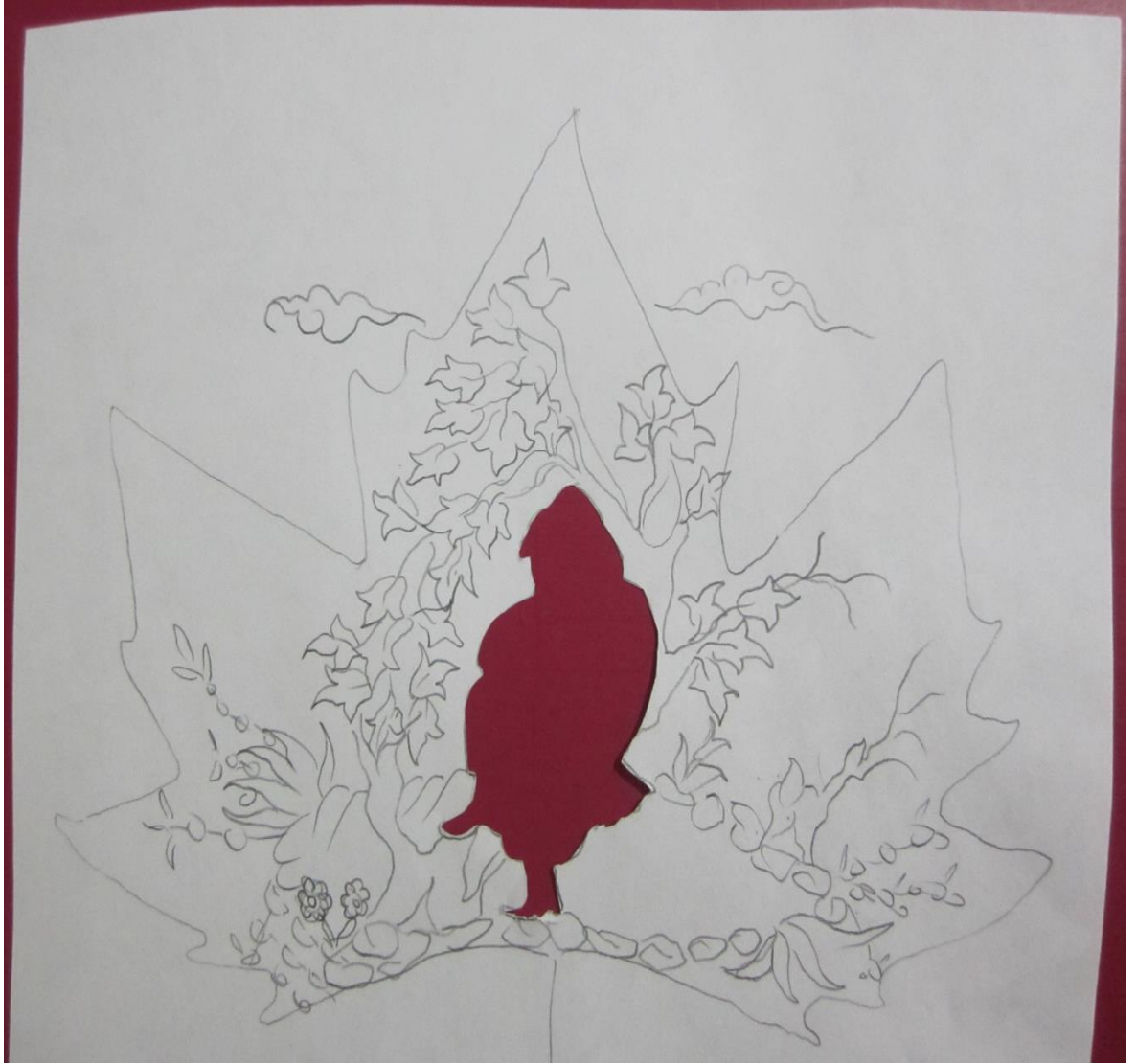
Yaprak gün ışığının vurmadığı ikinci vakti toplanır; Çünkü yaprak güneş ışığına karşı bir toksin salgılar (korunmak için) ve buda yaprağın boya tutmasını engeller. Yaprak kalın saman yapraklı kitaplar arasında kurutulup, preslenir, uzun bir müddet kitap arasında bekleyen yaprak düzgün kurumuş , çalışılmaya hazır hale gelmiştir. Uygulanacak zemine yerleştirilir. Kaliteli bir yapışkan tercih edilmelidir.

Şekil 26. Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Yapağa Yapılan Aşamalar Ve Hazırlanması

2.16.4. Yaprak Üzerine Desen Hazırlaması, Şablon Oluşturmak

Uygulanacak olan desen konusu araştırılır. En uygun ve kısa nasıl anlatılacağı önem sırasına göre seçilir. Aydıngel veya Avrupa eskiz kağıdına çizilir. İğnelenerek, kalıbı çıkarılır, desen çizilir, eskiz kağıdındaki desen oyularak şablonu çıkarılır. Diğer kısımları ayrılacak şekilde ağaç tutkalı-guaj boya karışımı ile astar boyası yapılır. Bu astarlama boyanın yaprak yüzeyinden kalmasını ve dökülmesini engeller. Ağaç tutkalı iyi kalite olmalıdır, yoksa zamanla eser boyandıkça çekeceği su ile kabarma yapacaktır ya da zaman geçtikçe kenarlarından şişme yapar eser bozulur.

Şekil 27. Yaprak Üzerine Desen Hazırlaması, Şablon Oluşturmak

2.16.5. Desenin Zemin Boyası, Işıklandırılması, Detay Girilmesi

Detay ve renk tonlaması yapılır. Zemin en açık rengine boyandıktan sonra, ışık verilerek. Tonlama yapılarak derinlik sağlanır. Her bir detay uygulaması ayrı güzellik ve boyut kazandırır. Mümkün olduğunca zemin renginin uygulanacak olan rengin en açık tonu olması gerekir ki detay, tonlama girdiğinde derinlik ortaya çıksın. Minyatür sanatında detay verilerek de önem sırası verilir. Varsa eğer yüz, sakal, kürk taraması en son yapılır.

Şekil 28. Desenin Zemin Boyası, Işıklandırılması, Detay Girilmesi

2.16.6.Yaprak Çalışmasında Renk Ve Son İşlemler

Tutkalla hazırlanmış şablon desen, zemin boyaması, taraması, detay girilmesi ve altın tatrirlenmesi ile bitme aşamasına gelir. Yüzler, çiçekler, ağaçlar, kumaş detayları derken araştırma yapılmış olan çalışma sona erer. Yine Minyatür o günün belge niteliğinde olduğu için detay uygularken çok hassas davranılmalı, sanatımızın kişilere örnek oluşturacağı unutulmamalıdır.

Şekil 29. Yaprak Çalışmasında Renk Ve Son İşlemler

2.16.7. Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Son Aşama

Bitmiş olan Geleneksel Türk Süsleme Sanatında Yaprak Üzerine Minyatür Çalışması, Ömer Faruk Atabek Öğretmenimizin Minyatür Sanatçılarına öğrettiği teknik ürün analizi ile sunulmuştur. Bundan sonra çalışacak kişilere belge niteliğinde sunulur.

Bu teknik Minyatür sanatında sadece farklı bir detaydır. Çok beğeni ve ilgi görmesi yaprak üzerine Minyatür tekniği gün ışığına çıkarmamıza sevk etmiştir.

Şekil 30. Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmasında Son Aşama

2.17. Minyatürde Kullanılan Terimler

Acem Sanatkâr; Türkiye ye hariçten gelmiş sanatkâra denir. Bunlara Asya Türkleri de dahildir. Bunlar İranlı sanatçılar kastedilir.

Akik; Altını parlatmak amaçlı kullanılan pürüzsüz sert taş.

Althk; Hattatlar, ressamalar ve müzehhiplerin yazdıkları ve yapacakları işlerinde altında bir karton veya mukavva gibi kullanılır.

Altın Cetvel; Altın ezildikten sonra tirilin yardımı ile düz bir çizgi çizilir esere.

Altın (Varak); Süsleme yapacağımız yerlere sürdüğümüz ince gerçek altın. Bal veya Arap zankı ile ezilir kıvama getirilir (Metin, 204).

Ara Süsler; Sahifelerin metin araları boşluklarına yapılan tezyinata denir.

Baş Usta; Baş üstad, baş hoca manasına gelir.

Başlık; Eserin ilk sahifesidir. Metin sahifenin ortasından ve bazen üçte birinden başlar, üstüne Besmele ve onun gibi münasip bir ibare ile tezhipli bir kısım yapılır ki buna Başlık denir.

Bulut; Nakışlar arasında hususi bir şekildir. Buna Çin bulutu da derler. Sitalize edilmiş ve münhanilerle uzatılmış bir bulut intibai verir.

Cemaati Nakkaşân; Toplu halde bulunan nakkaş ve ressamalar demektir.

Cemâati Nakkaşânı Hasse; Topkapı Sarayında müstakil bir binada çalışan ve sırf saraya ait bazı ve kitaplar ve ciltlerle meşgul olan zümreye denir.

Ciltbend; Hattat ve ressamaların yazı ve resimleri ve tezhip eserleri sakladıkları miklepsz yanları bazen körüklü ve kapalı iki boş kapaklı cildir.

Çırak; Bir ustanın yanında hizmet ederek öğrenen sanat talebesine denir. Usta ve çırak tâbiri meşhurdur. Yani üstadın yanında çıraklıkla daha çok öğrenileceğine işarettir.

Divân; Şiir söyleyenlerin muhtelif şekillerde yazdıkları manzumelerin bir usulü mahsusa riayet olunarak sıralanmış olanlarına verilen bir isimdir ki yalnız şiir söyleyenlere değil bunları bu suretle derli toplu bir hale getirenlere de denir. Bunların yanında minyatürlü anlatımlar çoktur.

Ecder; Ejder. Ejderhadan kısaltılarak söylenir. Yılana benzer. Ancak ayaklı, kanatlı ve ağzından alevler püskürdüğüne itikat olunan bir mevhum hayvan. Bir nevi efsanevî yılan.

Geçme; Altın ,renkli çerçevede simetrik desenleme.

Halkâr; Sırf altunla yapılan nakışlara denilir. Ekseriya tahrir çevrilmez. Çevrilirse tahrirli halkâr denir. Yine altundan hafif gölgeler konur. Ve bazan da hafif renklendirilir ki o zaman Şikâf tâbir olunur.

Hattat; Türkiyede tarihte, sülüs, nesih, divanî, ralîk ve celîlerini nefis olarak yazanlara ıtlak olunur. Bunlar da icâzetnâme Diploma aldıktan sonra yazdıklarına imza koyabilirler.

Hokka; Hattatlarla müzehhiplerin kullandıkları içinde ekseriya siyah mürekkep bulunan ufak hokka mânasına gelir. Büyük veya küçük olsun boya konan kaplara çanak derler. Boya çanağı gibi. Hokka denince mürekkep akla gelir.

İmza; Sanatkârların isimlerini bildirmek için resim veya tezhibin münasip bir köşesine koydukları işarete derler. Bunlar bazan çok ufak atılır, kolaylıkla farkedilemez. İyice aranmadan imza yoktur dememelidir.

Kalem; Hem fırçaya ve hem de yontularak yazı yazılan kamaşa ıtlak olunur. Ayrıca duvarlara yapılan nakışlara kalemkârî ve kalem işi derler.

Karamemi; Kara Mehmedden kısaltılarak söylenmiştir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında nakışhânesi başustasıdır.

Klâsik Tezhip; Zemin lâcivert ve altunla kaplı yapılan tezhiplere denir.Bu tezhipler XVI ncı asırda Türkiye de pek çok yapılmıştır.

Koltuk; Yazılı sahfelerin münasip müstakil kareli köşelerine ıtlak olunur ki icabında buraları boş bırakmıyarak tezhip yapılır. Buna koltuk işleme tesmiye edilir.

Köşe; Levhalarda kenar uçlara yapılan süslere verilen isimdir.

Köşe Minder; Hattatlar, müzehhip ve ressamalar daima pencerenin yanına ışığı soluna almak üzere konan minerlerde oturur, buna köşe minder derler.

Kuzulu Cetvel; Sahifenin metni hududuna çekilen altınlı veya altınsız cetvellerin dışına boştan trilingle bir tahrir daha çekilir.

Miklep; Eski yazma kitapların cildinin alt kapağı kenarına eklenen bir ektir ki ucu kapların ortasına kadar gelir, ekseriya kitaplar okunurken sahife arasında bir işaret gibi de kullanılabilir.

Mıstar; Kalınca bir kâğıt üzerine gerilmiş bir sıra ibrişimlerden ibaret bir çok satırlı kitaptır ki kâğıdın arkasına konarak parmakla yapılan satır izleri üzerine yazılır.

Mühre; Kâğıtlar âherlendikten sonra cilâlamak maksadiyle üzerinde gezdirilen yuvarlak ve bazan iki kenarında sapı olan düz ve kalın camdır. Kaymasını temin için biraz kuru sabun sürülür.

Müşterek Eser; İki veya daha ziyade sanatkâr tarafından birlikte çalışarak yapılan eser.

Müzehhip; Ezilmiş toz altunla birlikte sulu guvaj boya ile tezyinat yapan sanatkâr.

Nakkaşbaşı; Resim ve tezyinat yapan sanatkârların ve nakkaşların başı.

Oyma; Ekseriya kap içine, orta ve kenarlara kâğıt gibi inceltilmiş deri üzerine ekseri Rûmî ve nadiren Hatai şekillerin oyulmasına derler. Buralar yapıştırılır.

Ressam Levnî; XVIII inci asırda yetişmiş ressam Edirneli Abdülcelil Çelebidir. Muktedir ve iftihar edeceğimiz kıymetli bir sanatkârımızdır. Eşi ve iktidarı şark sanatında yoktur.

Samur Fırça; Fırçaların müzehhip veya sulu boya ressamaları içinde en makbulüdür. Çok dayanır. Uzun yanan bir mum alevine benzemesine ve ucunda ancak birkaç telli kıl bulunması şarttır.

Sarı Altın; Muhtelif ayârlarda olan bir nevi altın varaktır ki rengi koyu sarıdır. 24 ayâr olanı makbul ise de ekseriya piyasada 22 ayar diyerek satarlar. İçinde fazla bakır olursa zamanla parlaklığını kaybeder ve kızarır.

Saz Yolu; Uzun dallar üzerine yapılan süslerdir. Bunlar daha ziyade çiçekli veya yapraklı olur.

Ser Bölük; Sanatta çalışan ayrı ayrı grupların başına denir. Bu tâbir cerrahlarda da vardır.

Sitilize Tabiat; Tabiat ten örnek alarak sade teferruata verilen tezyinî çizime denir.

Şahâne Nüşa; Çok itina ile tezhip ve tezyin edilmiş, icabında resimler yapılmış ve ciltlenerek padişâha takdim olunan veyahut bir büyük makama verilmeğe lââyık nüshaya ıtlak olunur. Karamemi' nin Kanunî divanı da buna misaldir.

Şah Kulu; Şah kulu Rumî Şah kulu Bağdadî. X uncu Hicri asırda Bağdad tan gelerek çalışmış farklı bir sanatkârdır.

Şâkird; Minyatür, tezhip ve yazı öğrenmek arzusunda olup çalışan öğrenci.

Şikâf; Halkâri yapılan işlerin üzerine boya konmasına denilir. Boyalı halkâr demektir.

Tahrir Fırçası; 0, 1, 2 numara samur fırçalara tahrir fırçası denir. Eskiden müzehhip ve ressamlar kendileri de yaparlardı. Şimdi hazır olarak zaman zaman piyasaya gelen iyi fırçalardan seçilerek yapılmaktadır.

Tezhip; Altın ile yapılmış süsler.

Toz Boyalar; Minyatür sanatında toprak ve bitkilerden elde edilen saf boya

Türk Tezhibi; Şarkta İslâm sanatında müslüman olan her millet birbirinden almış, bu meyanda Selçuk ve Osmanlı Türkleri de mahallî ve ince zevklerini katarak kendilerine hâs bir usul vücuda getirmişlerdir ki bugün bir Arab ve Acem denen ekollerden ayrı bir tavır ve tarz kazanarak diğer kısımlarda olduğu gibi Tezhib de bir Türk tezhibi doğmuştur. Bunun da her asra göre bize mahsus hususiyeti vardır ki görmeğe alışanlar farkedebilir. Karamemi eserleri bundan bir şubedir.

Üslûp; Tavır, tarz manasına gelir ki sanatta ilerlemiş ve eserler vermiş üstadların tercih ve ihtiyar ettikleri yol demektir.

Üstâd; Kıymetli bir sanatkâr ve bildiklerini öğreten zat, sanatında usta.

Varak; İki sahifeden ibaret yaprak manasına gelir. Eskiden yapraklara önlü ve arkalı A ve B sahifelerine numara konmaz, yalnız yaprağın sol üstüne rakam konurdu, daha eskiler rakam da koymaz sol yaprağın başında ilk harf veya kelimeyi sağ yaprağın alt iç köşesine yazarlar ve ciltli olmayan yapraklar karışırsa bundan bulunurdu. Son senelerde bazı kitapların tasnifi esnasında sahifelere de numara konuyor. Lâkin varaklara numara konulmağa da devam edilmektedir.

Yeşil Altın; Altın gümüşle karıştırılarak yapılmış bir halitadır ki Fransızlar Citron renkli derler. Bu da az olarak altınlar arasında güzel bir fark yaptığından kullanılır.

Yumurta Akı Aheri; Eskiden Türkiye'ye hariçten gelen kâğıtlar ham olarak yollanırdı. Âdeta emici bir kâğıt gibidir. Terbiye edilmeden kullanılamaz. Bu maksatla kâğıtların üzerine bir miktar su ve şap ile eritilen yumurta akı sürülür ve tavlanınca üzerinden mührlenir. Kâğıda yazılınca hem mürekkep kâğıda nüfuz etmez, hem de kâğıt parlak olur.

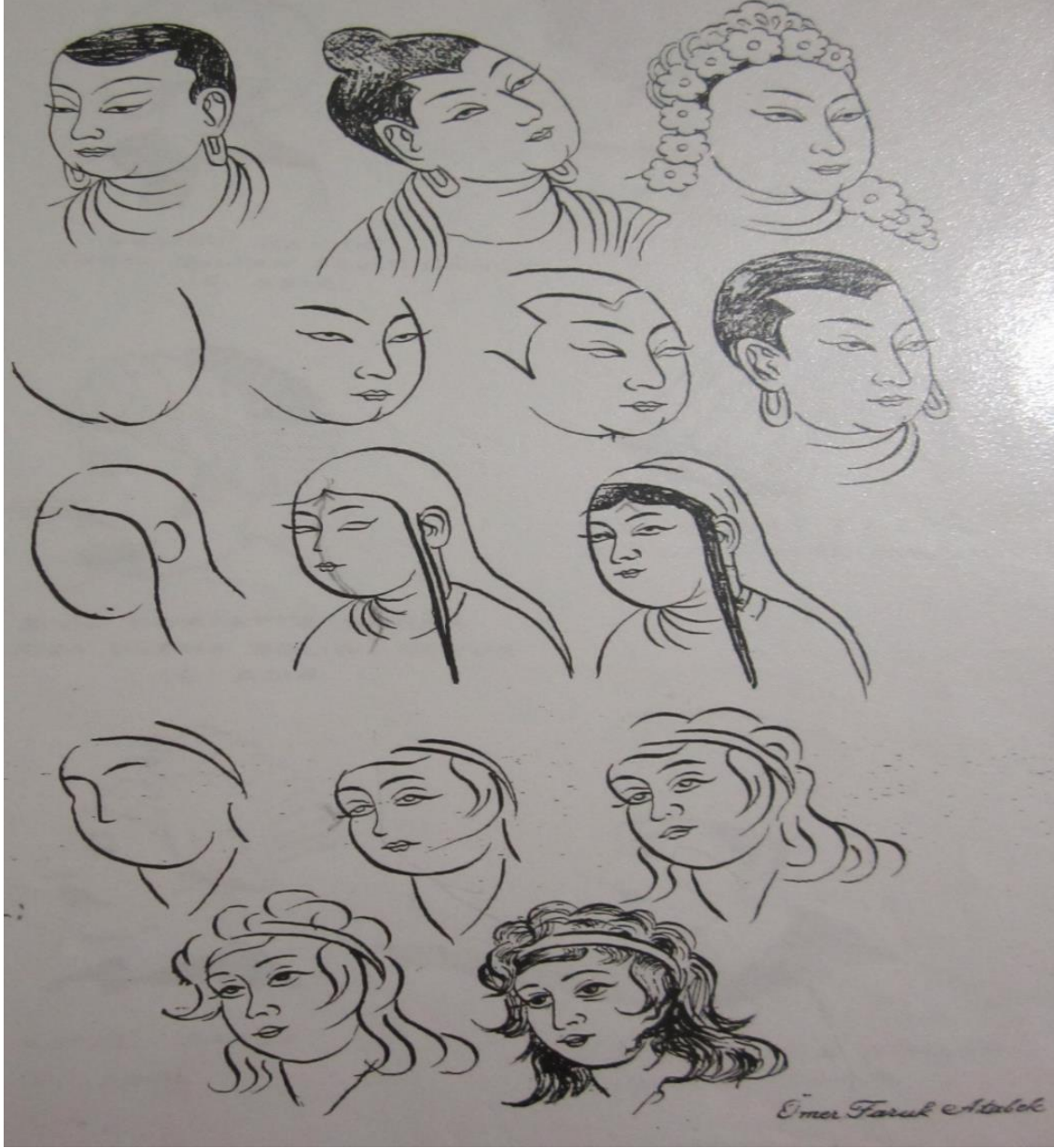
Zahriye; Lâkin ilk başlangıç sahifesinden önce ekseriya temellük kitâbeleri ve bazı kayıtlar ve çok süslü tezhipli ve boş sahifelere denir.

Zemin Doldurma; Bir minyatürün şekli belli olup altınları sürülerek tahriri bitince araları münasip renklere boyanırsa buna zemin doldurma denilir.

Zencerek; Çerçeve bordürler de zincirleme geometrik desenleme.

2.18. Minyatür Sanatında Karakalem Aşaması Atabek Notları

Uygur Kadın yüz tiplerinden, günümüz Serbest Minyatür kadın yüz tiplerine örnekler

Şekil 31. Uygur Türklerinden günümüze bayan yüz yapıları ve örneklemeleri.

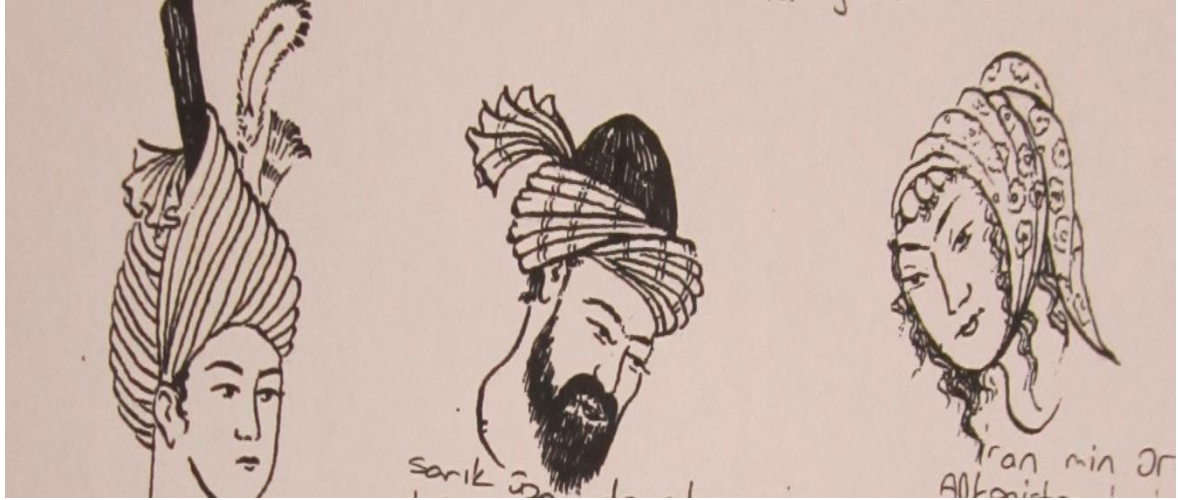
Ağaçların tek figür olarak anlatımı, desendeki uygulanış biçimleri verilmektedir.

Şekil 32. Kompozisyonda minyatür doğa eskizleri, ağaçlar, yer bitkileri, dağlar, taşlar.

Soylu ya da halktan erkek sarık bağlama teknikleri, bayan baş bağlama.

Bütün dönemleri tek tek bilmek ve araştırmak Minyatür sanatının genel özelliğidir.

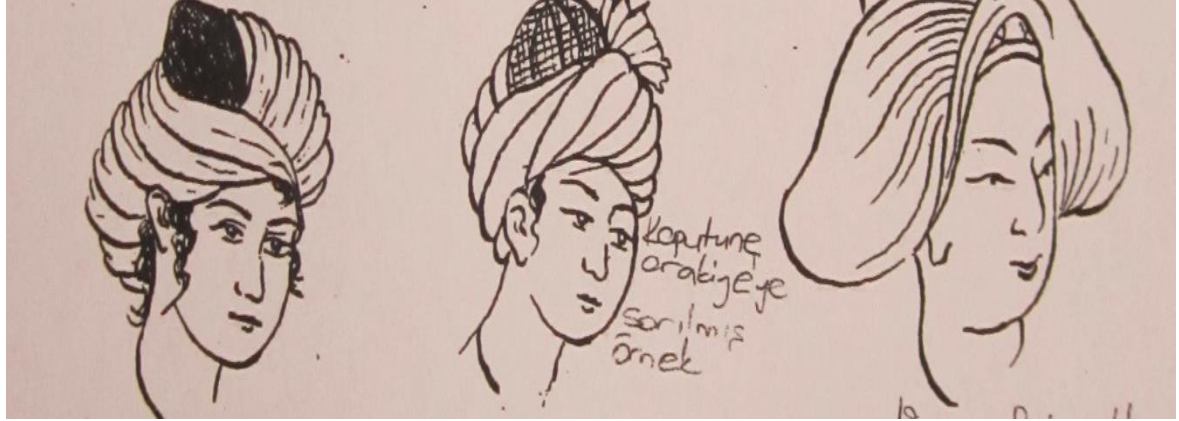

Şekil 33. Sorguç beyaz renkte bizim sarıklarda, Dinsel vasfı olanların sarık bağlaması, Afganistan Herat Orta Asya minyatürlerinde görülen bayan başlıkları

Şekil 34. İran tarzı bayanların sarma şekilleri üzerine renkli bir bant takılır, Orta Asya sarık sarması

Halk dan erkeklerin, esnafın ve Levni'den birer başlık örnekleri

Şekil 35. Türklerin Köylü yüz ve sarıkları sade ve basit renklendirilmiş arakiye üzerine, Levni yüzü

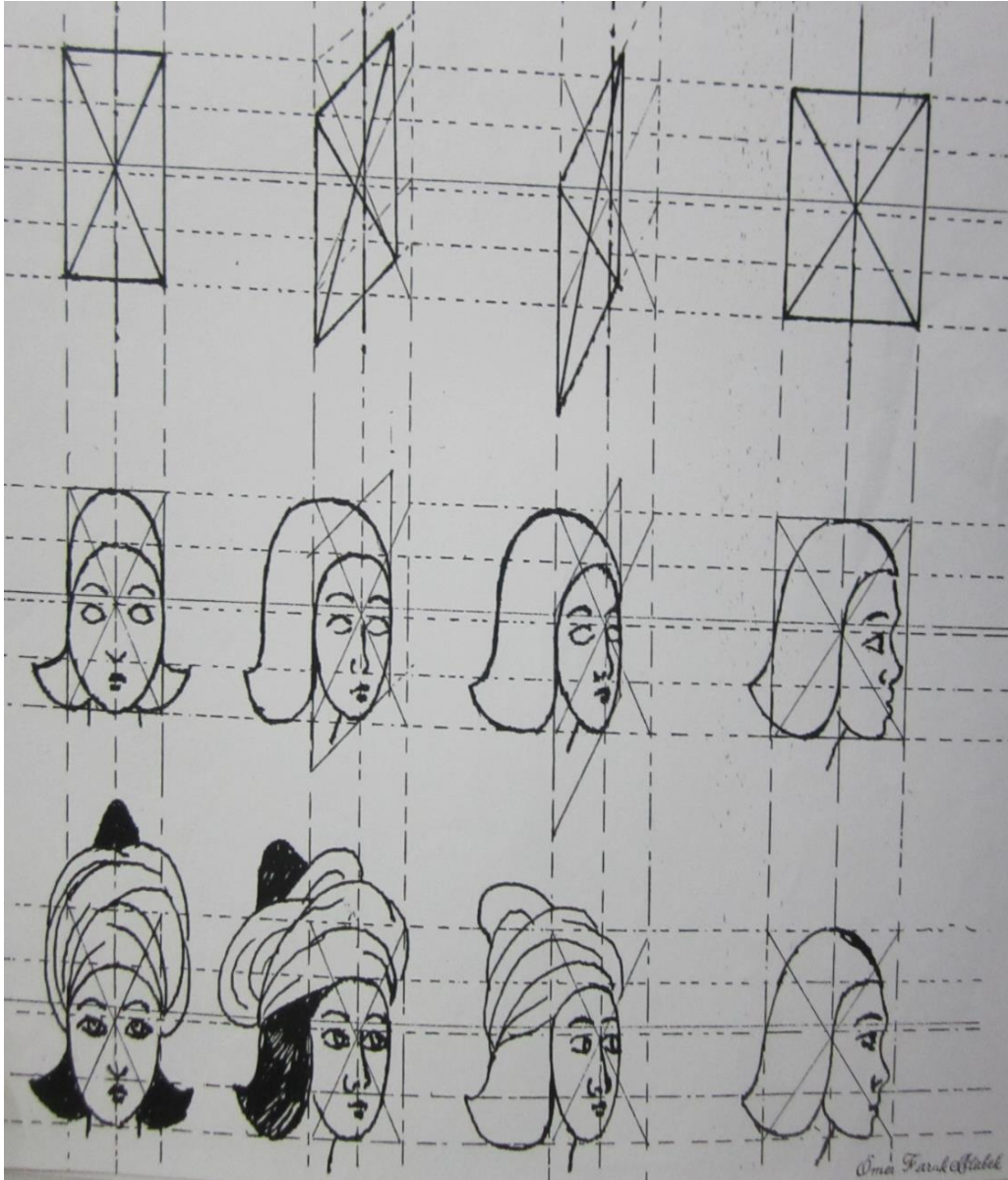
Türklerde halkın kullandığı Destar(Arakiye sarması) vardır.

Şekil 36. Destar(Arakiye sarması) Saz şairi, çizmecî, yemenici gibi her vasıf insanların sarmaları farklıdır.

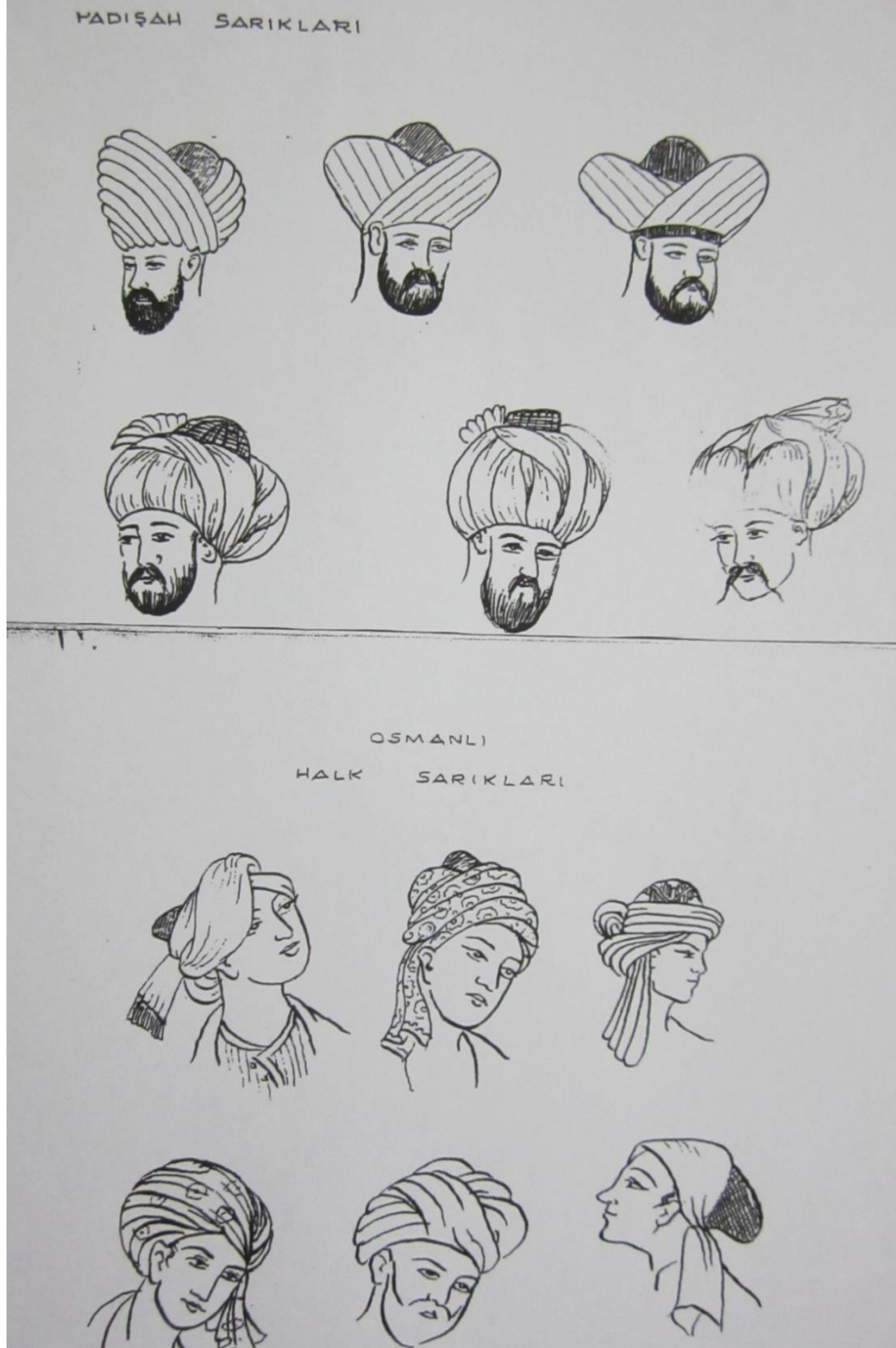
Minyatür çizimlerinde önden, sağdan, soldan ve yandan yüz çizme teknikleri. Yüzü dörde bölerek kaş, göz, burun, dudak yerlerinin kesimleri belirtilmiştir. Karakalem aşaması Minyatür Sanatının en önemli unsurudur. Ne kadar desene hakim iseniz o kadar rahat çizilir.

İnsanlı kompozisyonlarda merkez desen olarak yerleştirilir, diğer detaylar etrafında nakşedilir.

Şekil 37. Minyatür çizimlerinde önden, sağdan, soldan ve yandan yüz çizme teknikleri

Sarık çeşitleri dönemlere görede değişiklik göstermektedir. Başta sarmal bezden sarılan başlıklar varken sonraları tek parça kavuk şeklini almıştır.

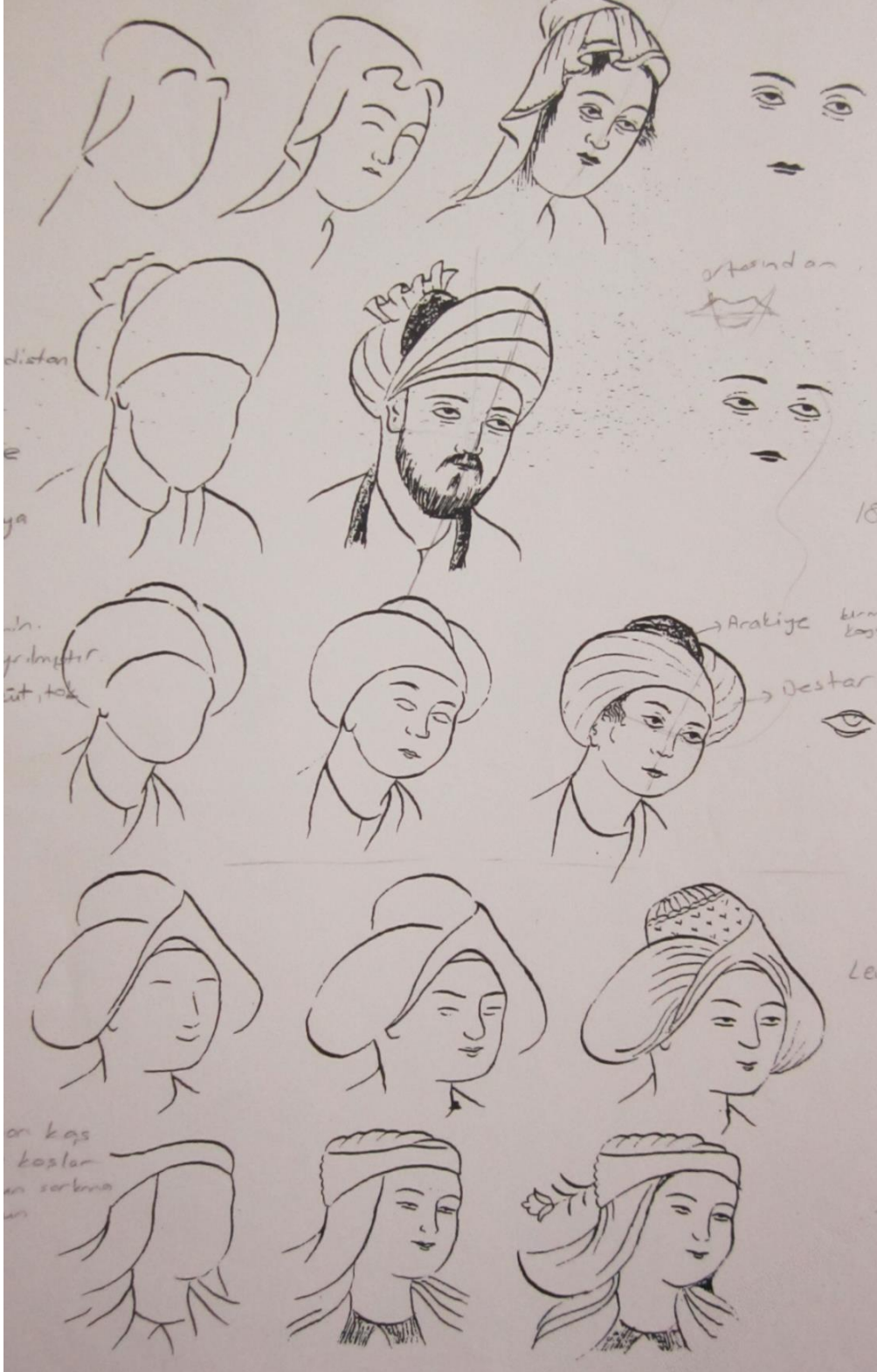
Şekil 38. Dönemin araştırmaları ile çeşitli insan başlıkları ve erkek-kadın yüz örneklemeleri

18. y.y. asi nakkaş Levni'nin yapmış olduğu bir sarık tarzı. Arakiye büyük şekillendirilmiş ve işlenmiştir. Sarayda ise Arakiye inciler, altın ipler, sırma taşlar ile sarılmıştır.

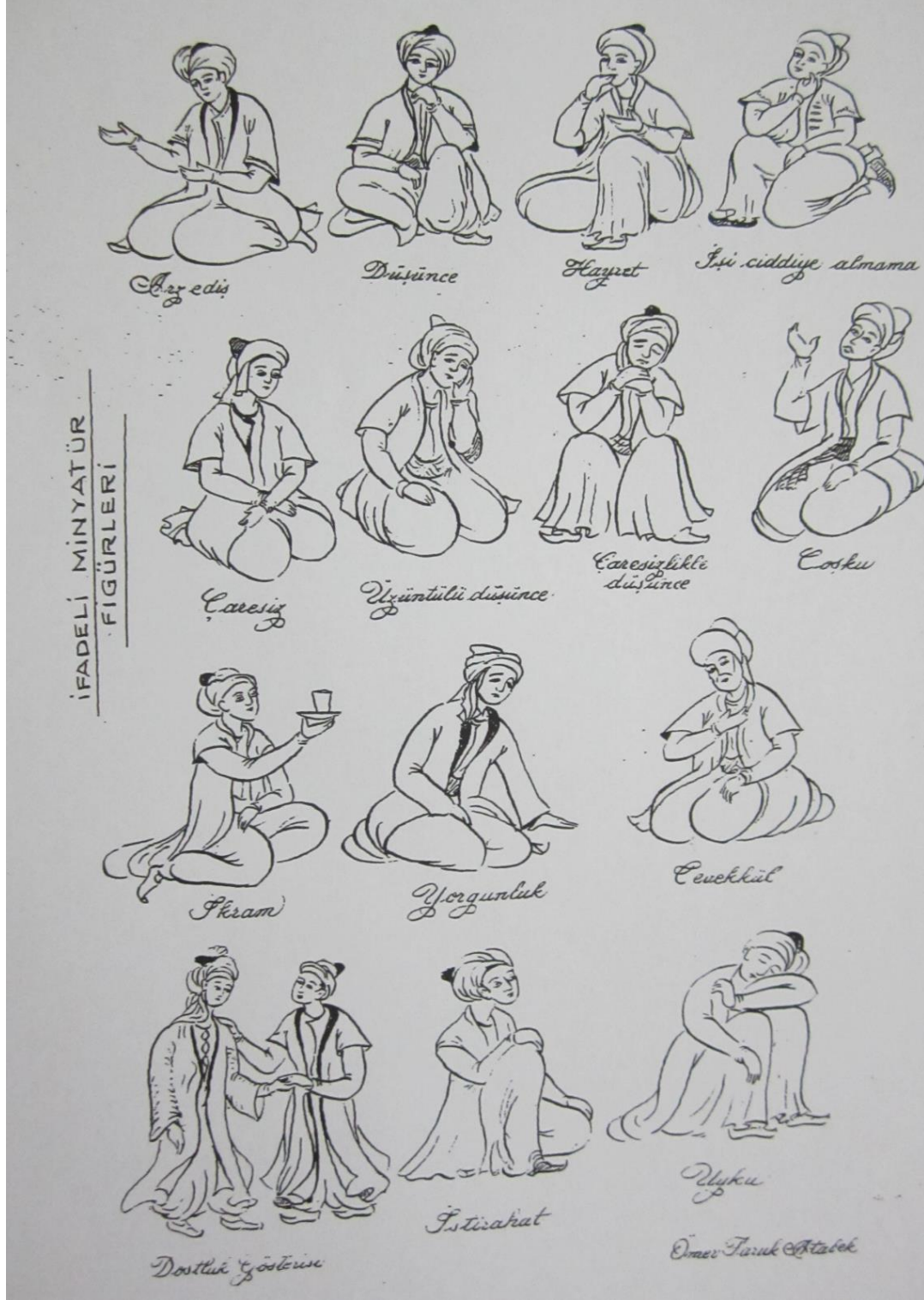
Şekil 39.Saray sarıklarının içine giyilen kavuklar

Çesitli konumdan insanların yüz tiplerini, Levni yüzleri

Şekil 40. 18. y.y. asi nakkaş Levni

İfadeli insan figürlerinde, her duruş , oturuş , gülüş, yüz asış, durgunluk, üzgün oluş, yüz mimikleri, eller ve vücut hareketleri ile simgelendirilir.

Şekil 41. İfadeli insan figürleri

Eller minyatür sanatında yüzlerden sonra en fazla ifadeyi veren figürlerdir. Eller estetik olmalıdır. Ellerin her hareketi içerisinde ifadeleri saklar.

Şekil 42. Eller

2.19. İlgili Araştırmalar

2.19.1. Gökçen Togay, 2005 ‘ Ömer Faruk Atabek İn Minyatür Sanatı Eğitimine Katkıları’

Adlı Yüksek lisans tezinde, Minyatür sanatçısı Ömer Faruk Atabek'in minyatür sanatı eğitimine katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sanatçının hayatı, eserleri ve minyatür sanatına getirdiği yenilikler irdelenmeye çalışılmış, Atabek'in sanatçı kişiliğine dair; ailesinin dostlarının ve öğrencilerinin görüşleri alınmış, sanatçının minyatür sanatı eğitimine katkıların belirlemek amacıyla yönelik sorulardan oluşan anket, sanatçının 40 öğrencisine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların özeti şöyledir; Minyatür sanatçısı Ömer Faruk Atabek çok yönlü bir sanatçı kişiliğe sahiptir. Araştırmacı ve yenilikçidir. Eserlerinde taklit ve tekrardan kaçınmıştır. Kendine özgü renk buluşları, betimleme tarzı, farklı konulan minyatüre taşıması ile minyatür sanatına yenilikler getirmiş, sanat çevresine Atabek ekolünün varlığını kabul ettirmiştir.

2.19.2. Ayşin Çetin,2002'Türk minyatür sanatı içerisinde Ömer Faruk Atabek' in yeri ve günümüze tekniğinin yansıması'

Başlıklı Yüksek Lisans tezinde, Türk Minyatür Sanatına Kısa Bir Bakış adı altında incelendi. Bu ana başlık altında minyatürün tanımı, kısa tarihsel gelişimi ve Anadolu'daki minyatür sanatına değinilmiştir. Ömer Faruk Atabek araştırılmıştır. Bu bölümde sanatçının hayatı, sergileri, minyatür çalışmaları ve kullandığı teknik ve malzemeler hakkında bilgi verilir, tezin esasını oluşturan Katalog kısmıdır. Seçilmiş elli eser konu bakımında sınıflandırılarak sıralanmış ve incelenmiştir. Değerlendirme kısmı alt başlıklara ayrılarak geniş bir değerlendirme ortamı yaratılmıştır. Sonuç bölümünde kısaca sanatçının minyatür sanatına katkıları maddeler halinde sunulmuştur.

Sanatçının yaprak üzerine çalışmaları gruplandırılmış uygun olan ürünler eserler seçilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, ölçme araçları, ölçüm güvenirliği, ölçüm yorumlarının ve kullanımının geçerliliği, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması hakkında bilgi verilmiştir. Geleneksel Sanatlarla uğraşan kişilerle karşılıklı görüşme yolu ile yapılan anketlerden sağlanan bilgiler sonucunda elde edilen sonuçlar verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma modeli tarama yöntemidir. Araştırma Ankara ili Hacettepe Hamamönü Sanat Sokağındaki minyatür sanatçıları ile Atabek teknikleri nelerdir, yaprak üzerine nasıl uygulanmaktadır, minyatür'ün yaprağa uygulanması, desen teknikleri, ürün analizleri, malzemeleri, dönemsel araştırmaları, açıklanarak incelenmiştir. Araştırma zaman ve metot yönünden incelendiğinde betimleme modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini geleneksel Türk süsleme sanatı olan minyatür sanatında Atabek'in eserleri ile Ankara ili Hacettepe ilçesi Sanat Sokağında ki Minyatür Sanatçıları oluşturmaktadır. Örneklemine ise Atabek'in yaprak üzerine minyatür çalışmalarından 10 eseri ve Ankara Hamamönü minyatür sanatçılarından tesadüfî yöntemle seçilmiş 50 kişi oluşturmaktadır.

3.3. Ölçme Araçları

Araştırmada yaprak üzerine minyatür bilgisi olan sanatçılara anket uygulanarak bilgiler elde edilmiştir. Araştırmada araştırmacı oluşturduğu anketteki soruları uzman görüşüne

başvurarak 20 adet sorudan oluşan anket hazırlamıştır. Atabek'in yaptığı ürünlerin tespiti ve özelliklerinin belirlenmesi için de bilgi formları hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Anket 2013-2014 tarihinde Ankara ili Hamamönü Sanat Sokağında bulunan atölye sanatçılarına uygulanmıştır. Ömer Faruk Atabek özel koleksiyonu, belgeliklerden elde edilecek minyatür malzemelerinin fotoğrafları çekilerek bilgiler toplanmıştır. Atabek'e ait incelenen eserlerin fotoğrafları çekilerek eserlerin biçim, desen, motif, kullanılan teknik ve malzemeleri incelenerek kompozisyon özellikleri bilgi formlarına kaydedilmiştir.

Anket 15 atölyedeki 50 sanatçı ve sanatçı adayına bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır.. Elde edinilen veriler SPSS 15.0 (Statistical Package For Social Sciences) programına aktarılarak yorumlanmıştır ve güvenirlik analizi yapılmıştır. Ankete göre atölye de yaprak üzerine minyatür çalışan sanatçıların tercihleri ve Ömer Faruk Atabek'in ürün örnekleriyle sanatçı görüşlerine başvurulmuştur. Elde edinilen verilerin frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak tablo haline getirilmiş ve yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Anketten Elde Edilen Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Geleneksel Türk Süsleme Sanatları ile ilgisi olan sanatçılarla karşılıklı görüşme yolu ile yapılan anketlerden sağlanan bilgiler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Bu bağlamda bulgular tablolar halinde verilmiş ve tabloların yorumları yapılmıştır.

4.1.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular

Çalışmanın bu kısmında araştırmaya katılan sanatçıların yaşları cinsiyeti ve eğitimi incelenmiş elde edilen veriler tablo 1, 2, 3'te sunulmuştur.

Tablo 1. Geleneksel Sanatlarla Uğraşan Bireylerin Yaşlarını Gösteren Dağılım

Yaş dağılımı	f	%
20-25	3	6.0
25-35	14	28.0
35-45	22	44.0
45-55	11	22.0
Toplam	50	100.0

Tablo 1 incelendiğinde sanatla uğraşan bireylerin % 44.0' ının 35-45, % 28.0'ının 25-35, % 22.0'ının 45-55, % 6.0'ının 20-25 yaş arası olduğu görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların ve Minyatür sanatı ile uğraşanların büyük çoğunluğunu 35-45 yaş arası sanatçılar oluşturmaktadır.

Tablo 2. Sanatçıların Cinsiyetlerini Gösteren Dağılım

Cinsiyet	f	%
Kadın	35	70.0
Erkek	15	30.0
Toplam	50	100.0

Tablo 2 incelendiğinde çalışan sanatçıların % 70.0'nın kadın bireyler olduğu %30.0 erkek bireyler olduğu görülmektedir.

Bu sonuca göre sanat ile uğraşan bireylerin %70 kadın %30' nun erkek olduğu görülmektedir. Kadınların Geleneksel Türk Süsleme sanatlarından Minyatüre ilgisinin daha çok olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Çalışanların Eğitim Durumlarını Gösteren Dağılım

Sanattaki unvanınız	f	%
Üniversite	25	50.0
Yüksek Okul	12	24.0
Lise	13	26.0
Toplam	50	100.0

Tablo 3 incelendiğinde bu alanda çalışan sanatçıların eğitim durumu % 50.0'nın Üniversite, % 26.0'nın lise, % 24.0'nın Yüksek Okul mezunu olduğu görülmektedir. Sanatçılardan çoğu üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunu üniversite mezunları oluşturmaktadır. Üniversitelerde geleneksel sanat bölümünün olması ayrıca eğitim seviyesi arttıkça sanata ilginin artışı görülmektedir.

4.1.2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Mesleki Deneyim ve Görevlerine Ait Bulgular

Geleneksel Türk Süsleme sanatları yapan sanatçıların atölye yada kurslarda kaç yıldır bununla uğraştıklarını incelemek ve elde edilen veriler tablo 4, 5' te sunulmuştur.

Tablo 4. Sanatçıların Mesleği Kaç Yıldır Yaptıklarını Gösteren Dağılım

Mesleğin yapılma yılı	f	%
5 yıldan az	8	16.0
5-10 yıl arası	11	22.0
10-15 yıl arası	13	26.0
15 yıldan fazla	18	36.0
Toplam	50	100.0

Tablo 4 incelendiğinde bu alanda sanatının yapılma yılı % 36.0'nın 15 yıldan fazla olduğu, % 22.0'nin 5-10 yıl arası olduğu, % 16.0'nin 5 yıldan az olduğu, % 6.0'nin 10-15 yıl arası sanatla ilgilenmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunu 15 yıldan fazla bu sanatla ilgilendikleri görülmektedir. Minyatür sanatının ne kadar uzun sürede öğrenildiği, aynı zamanda sanatçı olabilmenin de zaman aldığı görülmektedir. Bu süre içerisinde yaprak üzerine minyatür çalışmaları yapmışlardır.

Tablo 5. Sanatçıların Ömer Faruk Atabek 'i Tanıma yüzdesini Gösteren Dağılım

Atabek 'i Tanıma	f	%
Evet	26	52.0
Ekol	13	26.0
Sadece duydum	11	22.0
Toplam	50	100.0

Tablo 5 incelendiğinde bu alanda çalışan sanatçıların atölyelerindeki Atabek 'i tanıyor musunuz? sorusuna %52.0'ının evet, %26.0'nin Ekol, % 22.0'nin sadece duydum olarak cevap vermesi,

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunu Atabek 'i tanıyor olarak sonuçlanmaktadır. Ankara ilinde Atabek'in bilinmesi burada ders vermesi ve öğrencilerinin yine onu anlatması ile tanınmasına sebep olmuştur.

4.1.3. Anket Uygulanan Bireylerin Sanatı Seçme Amaçlarına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin sanatı seçme amaçları incenmiş ve elde edinilen bilgiler tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Sanatçıların Bu Mesleği Seçmelerindeki Amaçlarını Gösteren Dağılım

Mesleği seçmedeki amaç	f	%
Eğitim aldığı için	18	36.0
Özel ilgi alanı	26	52.0
Ekonomik nedenler	6	12.0
Toplam	50	100.0

Tablo 6 incelendiğinde bu alanda mesleği seçmede ki amaç % 52.0'nin özel ilgi alanı nedeni , % 36.0'nın eğitim aldığı için, % 12.0'nin ile Ekonomik nedenler mesleği seçtikleri olduğu görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunu özel ilgi alanı olduğu için bu meslekle(sanatla) uğraştığı görülmektedir. Geleneksel Türk sanatlarının sevilmesi meslek olarak seçilmesine yol açmıştır.

4.1.4. Sanatçıların Geleneksel Sanatları Yaprak üzerinde Yapımında Kullanılan Motifler, Yaprak Çeşitleri, Süsleme Teknikleri, Kullanılan Malzemeler, Kullanılan Renklere Ait Bulgular

Araştırma kapsamına alınmış olunan Geleneksel Sanatlar Minyatür yapımında kullanılan kağıt çeşitleri, süsleme teknikleri, kullanılan renkler incelenmiş tablo 7, 8, 9, 10, 11’de sunulmuştur

Tablo 7. Geleneksel Sanatlar Kompozisyon Yapımında En Çok Kullanıldıkları Motifi Gösteren Dağılım

Üretimde kullanılan motif ve kompozisyon	f	%
Bitkisel motif ve kompozisyon	23	46.0
Hayvansal motif ve kompozisyon	6	12.0
Geometrik motif ve kompozisyon	18	36.0
Sembolik motif ve kompozisyon	3	6.0
Toplam	50	100.0

Tablo 7 incelendiğinde ürünlerde en çok kullanılan motif ve kompozisyonlar,% 46.0’ı bitkisel motif, % 36.0’ı geometrik motif, % 12.0’ı hayvansal motif, % 6.0’ı sembolik motif ürünlerinde kullanılmaktadırlar.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğu bitkisel motif kullandıkları görülmektedir. Yaprak üzerine uygulanan Minyatürlerde bitkisel motiflerin daha fazla kullanıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 8. Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Minyatür Yapımında Kullanılan Yaprak Çeşitlerini Gösteren Dağılım

Kullanılan Yaprak çeşitleri	f	%
Kanada Kavağı	35	70.0
Dut	2	4.0
Çınar (Kuru)	8	16.0
Çınar (Yaş)	5	10.0
Toplam	50	100.0

Tablo 8 incelendiğinde yaprak da Minyatür üretiminde kullanılan yaprak çeşitleri % 70.0'ının Kanada Kavağı, % 16.0'ının Dut, % 10.0'ını Kuru Çınar , % 4.0'ının Yaş Çınar kullanıldığı görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunun Kanada Kavağı kullandığı görülmektedir. Yaprığın daha dayanıklı olması, zeminin geniş ve pürüzsüz olması kavak yaprağının kullanılmasına yol açmıştır.

Tablo 9. En Çok Hangi Tekniğin Kullanıldığını Gösteren Dağılım

Kullanılan teknikler	f	%
Fırça ile şekil verme	14	28.0
Boyama tekniği	10	20.0
Şablon tekniği	26	52.0
Toplam	50	100.0

Tablo 9 incelendiğinde Yaprak Üzerine Minyatür boyamada kullanılan teknikler, % 52.0'ı Şablon tekniği, % 28.0'ı fırça ile serbest şekil verme, % 20.0'ı boyama tekniği, tekniklerini kullanmışlardır.

Bu sonuca göre Yaprak üzerine Minyatür sanatı uygulamada kullanılan tekniklerden en çok şablon tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Şablonlama tekniği ile desen çabuk ve hatasız geçer,her bir desen sırası gelince kesildiği için desenler birbirlerine karışmaz.

Tablo 10. En Çok Hangi Malzemenin Kullanıldığını Gösteren Dağılım

Kullanılan teknikler	f	%
Şablon ile Avrupa eskizle kalıp	14	28.0
Astar olarak ağaç tutkalı	8	16.0
Boyamada Fırça	20	40.0
Su bazlı toprak boyalar	6	12.0
	2	4.0
Toplam	50	100.0

Tablo 10 incelendiğinde Yaprak üzerine Minyatür süslemede kullanılan malzemeler % 28.0'ı Avrupa eskiz şablon ,% 16.0'ı Ağaç tutkalı, % 40.0'ı Fırça, % 12.0'ı sulu boya malzemelerin kullanıldığı görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunun Fırça ve Kalıp Avrupa Eskiz gereçlerle süsleme yapılmıştır. Şablon tekniğinin çok tercih edildiğini göstermektedir. Diğer malzemeler, örneğin; boya daha çok ağaç tutkalına katılarak renk verilmiş olduğunu göstermektedir.

Tablo 11. Yaprak üzerine Minyatür Boyamada Hangi Renklerin Kullanıldığını Gösteren Dağılım

Kullanılan renkler	f	%
Renklerin en açık tonu	26	52.0
Siyah	9	18.0
Kırmızı	5	10.0
Yeşil	7	14.0
Diğer renkler	3	6.0
Toplam	50	100.0

Tablo 11 incelendiğinde Yaprak Üzerine Minyatürleri boyamada kullanılan renkler % 52.0'ı Renklerin en açık tonunu, % 18.0' ı siyah, % 14.0' ı yeşil, % 10.0'ı kırmızı, % 6.0'ı diğer renkleri kullandıkları görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunun Minyatürlerin boyanmasında Renklerin açık tonu ve tahrirde siyah rengi kullanılmıştır. En çok tercih edilen renkler bunlardır, eserlerinde renk yoğunluğu olarak bu renkler göze çarpmaktadır. Açık tonu önce seçmek tarama esnasında kolaylıklar sağlamaktadır.

4.1.5. Minyatürler de Bulunan Atabek Desenlerinin Dağılımına Ait Bulgular

Araştırma kapsamına alınmış Geleneksel Türk süsleme sanatları Minyatür de yapılan Atabek Yaprak desenlerinde bulunan motiflerin durumları incelenmiş elde edilen veriler tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Desenlerde Bulunulan figür Kullanımın Gösteren Dağılım

Atabek Yaprak Desenlerinde buluna desen dağılımı	f	%
Yer bitkileri	7	14.0
Ağaç desenleri	20	40.0
İnsan figürleri	15	30.0
Hayvan figürleri	8	16.0
Toplam	50	100.0

Tablo 12 incelendiğinde Atabek Yaprak üzerine Minyatürlerde desenlemelerin % 40.0'ı Ağaç desenleri, % 30.0'ı insan figürleri, % 16.0'ı hayvan figürleri, % 14.0'ının yer bitkileri kullanıldığı görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğu Ağaç desenlerini kullandığı görmüştür. Kompozisyon çizilirken en çok dikkati çeken ağaç desenleri tüm desenlerin yanı sıra sanatçı çalışmalarında ön planda görüneni olmuştur.

4.1.6. Sanatçıların Minyatür Çalışmalarında Kullanılan Desen ve Modellerin Dağılımına Ait Bulgular

Araştırma kapsamına alınmış sanatçıların üretiminde kullanılan desen ve modeller incelenmiş ve elde edinilen veriler tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Geleneksel Türk Süsleme sanatçıları Desen ve Modellerini Temin Edilmesinin Durumunu Gösteren Dağılım

Kalıp ve modellerin nasıl temin edildiği	f	%
Hazır desen kullanıyoruz	7	14.0
Müşterinin isteğine uygun desen çiziyoruz	8	16.0
Kendi Tasarımlarımız	35	70.0
Toplam	50	100.0

Tablo 13 incelendiğinde desen ve modellerin nasıl temin edildiğini gösteren dağılımda % 70.0'ı kendi desenlerinin kullanıldığı, % 16.0'ı müşterilerin isteğine uygun desen kullandığı, % 14.0'ının hazır desen kullanıyoruz' u işaretledikleri görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunu kendi tasarımlarını kullanmaktadırlar. Özgün çalışmayı seven sanatçılar değişik çalışmalarla ön plana çıkmayı ve sergilerde orijinal olmayı tercih etmişlerdir.

4.1.7. Atölyelerde Bulunan Sanatçıların Desen Çeşitlerine Ait Bulgular

Araştırma kapsamına alınmış olunan Atölyelerde neler olduğu tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14. En Çok Hangi Desen Çizildiğini Gösteren Dağılım

En çok çizilen desenler	f	%
Serbest mekan	29	58.0
Doğa kompozisyonları	10	20.0
İç mekan	3	6.0
Bir olayın anlatılması	8	16.0
Toplam	50	100.0

Tablo 14 incelendiğinde en çok çizilen desenin %58.0'ı Serbest mekan, % 20.0'ı doğa, % 16.0'ı iç mekan, %6.0'ı iç mekan çizdiği görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunun Serbest mekan ile uğraştıkları görülmektedir. Serbest Çalışma günümüz minyatür sanatçılarının tercih ettiği çalışmalardır. Klasik kurallar dışında daha resimsel çalışmalardır. Birbirine bağlı olaylar zinciri uygulanmamıştır.

4.1.8. Ömer Faruk Atabek 'in Geleneksel Sanatlardan Hangisi ile Uğraştığının Çeşitlerini Gösteren Bulgular

Araştırma kapsamında üretilen Sanatımızın Atabek 'in hangi sanatlarda tanındığını bilgi veren, kişilerin yorumları ve tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Atabek 'in Hangi Sanatla Tanındığını Gösteren Dağılım

Ömer Faruk Atabek	f	%
Minyatür sanatçısı	27	54.0
Hat sanatçısı	3	6.0
Tezhip sanatçısı	20	40.0
Toplam	50	100.0

Tablo 15 incelendiğinde Atabek'i % 54.0'ı Minyatür % 40.0'ı Tezhip, % 6.0'ı Hat sanatçısı olarak tanındığı görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunun Ömer Faruk Atabek'in Minyatür Sanatçısı olduğunu söyledikleri görülmektedir. Ömer Faruk Atabek'in Geleneksel Sanatlardan birkaçıyla ilgilenmektedir. Ama en çok tanındığı sanatın ise Minyatür olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 16.Sanatçıların En Çok Beğendiği Eser Özelliğini Gösteren Dağılım

Sanatçıların en çok aradıkları özellik	f	%
Kompozisyonların Atabek 'e ait olması	20	40.0
Halen yıpranmadan günümüze kalması	15	30.0
Estetiklik	4	8.0
Her eserin bir konusunun olması	11	22.0
Toplam	50	100.0

Tablo 15 incelendiğinde sanatçıların en çok aradıkları özellik % 40.0'ı desenlerin Atabek'e ait olması, %30.0'ını halen günümüzde yıpranmaması,%22.0'ı Her eserin bir konusunun olması,%8.0'ı estetiklik özelliklerinin olduğunu söylemektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunu desenlerinin Atabek'e ait olması özelliğini aradığı görülmektedir. Anlaşılmıştır ki Atabek 'in çalışmalarının günümüze belge olması , estetik olması ve konularının bulunması ona ait özelliklerin tümünü kapsamaktadır.

4.1.10. Yaprak Üzerine Yapılan Minyatürlerin Yapraklarının Temin Edilme Durumuna Ait Bulgular

Araştırma kapsamına alınan yaprak çalışmalarının temin edilme şekli incelenmiş elde edilen veriler tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Sanatçıların Yaprakları Nasıl Temin Ettiklerini Gösteren Dağılım

Yaprakların nasıl temin edildiği	f	%
Kendimiz topluyoruz	35	70.0
Atölyelerden temin ediyoruz	15	30.0
Toplam	50	100.0

Tablo 17 incelendiğinde yaprak temini % 70.0'ı kendimiz üretiyoruz, % 30.0'ı atölyelerden temin ediyoruz, işaretledikleri görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların yapraklarını kendileri topladıkları görülmüştür. Ancak bu toplama işleminin de özel bir şekilde yapıldığı anlatılmıştır.

4.1.11.Yaprak Çalışanların Karşılaştıkları Güçlükler Ait Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin sanatlarında ve satışta karşılaştıkları güçlükler araştırılmış ve elde edinilen veriler 18, 19, 20'de sunulmuştur.

Tablo 18. Sanatçıların Satış Karşılaştıkları Güçlüklerin Olup Olmadığını Gösteren Dağılım

Atölyede Eser Satışında karşılaşılan güçlükler var mı?	f	%
Evet	37	74.0
Hayır	13	26.0
Toplam	50	100.0

Tablo 18 incelendiğinde satış ya da üretimde karşılaşılan güçlükler % 74.0'ı evet, % 26.0'ı hayır seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

Bu sonuca göre sanatçıların yaprak çalışmakta güçlüklerle karşılaştıkları görülmektedir. Gelir seviyesinin düşük olan bir toplum olması ve sanata değer verilmemesi eserlerinin satılmamasına en büyük sebep olmuştur.

Tablo 19. Sanatçıların Karşılaştıkları Güçlükleri Gösteren Dağılım

Cevabı evet olanların karşılaştıkları güçlükler	f	%
Sanata az değer verilmesi	6	12.0
Yaprak üzerine çalışmanın zor olması	16	32.0
Baskı ürünlerin fazlalığı	23	46.0
Diğer (bunların hepsi)	5	10.0
Toplam	50	100.0

Tablo 19 incelendiğinde bu alanda karşılaşılan güçlükler % 46.0'ı sanata az değer verilmesi,%32.0'ı yaprak çalışmanın zor olması, % 12.0'ı askı ürünlerinin fazlalığı,% 10.0'ı diğer seçeneğini işaretledikleri görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunun sanata az değer verilmesinden dolayı karşılaştıkları güçlükler arasında göstermektedirler. Sanatçılar Sanatı önemsemeyen para verip evlerinde kullanmayı yada hediye etmeyi istemeyen insan guruplarıyla karşılaşmaları bu sonucu ortaya çıkarmıştır.

Tablo 20. Ankara ili Hamamönü Sanat sokağı olarak Ömer Faruk Atabek çalışmalarının daha çok gün ışığına çıkması için Önerileri Gösteren Dağılım

Sanatçıların önerileri	f	%
Ders müfredatına girmesi	8	16.0
Daha çok kitap ve yayımlarda olması	23	46.0
Atabek 'in Devlet Desteği ile tanıtılması ve anılması	13	26.0
Hepsi	6	12.0
Toplam	50	100.0

Tablo 20 incelendiğinde sanatçıların Atabek'in tanınması için %26.0'sı Devlet desteği alması ve edilmesi ,% 46.0'ı kitap ve yayımlarla anlatılması,% 16.0'ı ders müfredatına girmesi, % 12.0'ı hepsi seçeceğini işaretledikleri görülmektedir.

Bu sonuca göre ankete katılanların büyük çoğunluğunun Ömer Faruk Atbek'in Sanat eğitimi alınan okullarda ders müfredatına girmesi teklif edilmiştir.

4.2. Bilgi Formlarından Elde Edilen Bulgular ve Yorum

4.2.1. Ankara İli Hamamönü Sanat Sokağında Bulunan Sanatçıların ve sanat öğrencilerinin Bilgi Formlarının Frekans ve Yüzdelik Oranlarının Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde ürün bilgi formunda bulunan Geleneksel Türk Süsleme Sanatlarından Yaprak Üzerine Minyatür Sanatında kullanılan malzemeler, ürün bilgi formunda kullanılan teknikler, ürün bilgi formunda kullanılan renk özellikleri hakkında elde edilen bulgular yer almaktadır.

Bu bağlamda bulgular tablolar halinde verilmiş ve tabloların yorumları yapılmıştır.

Tablo 21. Ürün Bilgi Formlarında Üretilen Sanat Eserlerine İlişkin Dağılım

Üretilen Sanat Eserleri	f	%
Tablo (Çerçeve)	50	100.0
Toplam	50	100.0
n:100		

Tablo 21 incelendiğinde üretilen sanat eserlerinin; % 100.0'ının Tablo olarak üretilmektedir.

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan ürünlerden en çok Tablo üretildiği görülmektedir.

Tablo 22. Ürün Bilgi Formlarında Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Yaprak Üzerine Minyatürde Kullanılan Araçlara İlişkin Dağılım

Kullanılan malzemeler	f	%
Araçlar ve Gereçler		
Avrupa Eskiz	19	19.0
Yaprak	100	100.0
Zemin Kağıdı	18	18.0
Ağaç Tutkalı	71	71.0
Altın	30	30.0
Fırça	100	100.0
Guaj Boya	64	64.0
Kalem	9	9.0
Sulu Boya	13	13.0
Keski	11	11.0
Kitap	18	18.0
Paspartu	11	11.0
Sulu Boya	44	44.0
Yapıştırıcı	39	39.0
	28	28.0

n:100

Araştırma sonucunda elde edilen Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmada ürün örneklerinde kullanılan araçların dağılımı incelendiğinde; % 100.0'ının Yaprak, %100.0'ının Fırça, % 71.0'ını Ağaç Tutkalı, % 64.0'ı Guaj boya, % 30.0' Altın, % 18.0' ı Kitap, % 13.0'ı Sulu Boya, % 11.0' ı keski, % 11.0'ı kraft, % 11.0'ı Paspartu, % 9.0'ı kalem, oluşturmaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan ürünlerin yapımında kullanılan araçlarda ve gereçlerde en çok Yaprak , Fırça ve Guaj Boya kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 23. Ürün Bilgi Formlarında Geleneksel Türk Süsleme Yaprak Minyatürlemede Hangi Tekniğine İlişkin Dağılım

Kullanılan teknikler	f	%
Elde Serbest Çalışma	27	27.0
Şablonlama Tekniği	60	60.0
Kopyalama tekniği	13	13.0
Toplam	50	100.0

n: 100

Araştırma sonucunda elde edilen Yaprak üzerine Minyatür çalışmalarında ürün örneklerinde kullanılan teknikler incelendiğinde; % 60.0'ı Şablon, % 27.0' elde serbest çalışma tekniğini % 13.0'ı kopyalama tekniğini kullanılmıştır. Şablonlama tekniği daha kolay ve yaprağın kırılma riskinin en az olduğu tekniktir.

Tablo 24. Ürün Bilgi Formlarında Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Yaprak Üzerine Çalışmada Kullanılan Renklere İlişkin Dağılım

Kullanılan renkler	f	%
Beyaz	9	9.0
Bej	16	16.0
Bordo	8	8.0
Yaprağın doğal rengi	4	4.0
Gri	1	1.0
Hardal rengi	1	1.0
Kahverengi	40	40.0
Kırmızı	12	12.0
Krem rengi	1	1.0
Lacivert	2	2.0
Lila	1	1.0
Mavi	7	7.0
Mor	7	7.0
Pembe	8	8.0
Sarı	18	18.0
Siyah	32	32.0
Taba	2	2.0
Turuncu	8	8.0
Altın	1	1.0
Yeşil	20	20.0
Toplam	50	100.0

n:100

Araştırma sonucunda elde edilen deri giyim aksesuarları ürün örneklerinde kullanılan süsleme tekniği incelendiğinde; % 40.0'ı kahverengi, % 32.0'ı siyah, % 20.0'ı yeşil, %18.0'ı sarı, %16.0'ı bej, % 12.0'ı kırmızı, % 9.0'ı beyaz, % 8.0'ı bordo,% 8.0'ı pembe, % 8.0'ı turuncu, % 7.0'ı mavi, % 7.0'ı mor, % 4.0'ı yaprağın doğal rengi, % 2.0'ı lacivert, % 2.0'ı taba, 1.0'ı gri, % 1.0'ı hardal rengi, % 1.0'ı krem rengi, % 1.0' lila, % 1.0'ı Altın rengi kullanılmıştır.

Tablo 21 'den itibaren Bilgi Formu Değerlendirilmiştir.

Anket sorularından sonra Bilgi Formlarına göre araştırma gözlenmiştir. Bu sonuca göre Tablo 21. De üretilen sanat eserlerinin nasıl korunduğu araştırılmıştır. Tek bulunan cevap ise Tablo yani Çerçeve içerisine alarak eserlerin sunulduğu sonucuna varılmıştır. Tablo şeklinde eserlerdir. Tablo 22. de Ürün bilgi formlarından geleneksel Türk Süsleme Sanatları Yaprak üzerine Minyatür çalışılırken kullanılan araçlar olarak; Başta Yaprak, Fırça, Avrupa eskiz, Zemin Kağıdı, Ağaç Tutkalı, Altın, Guaj ve sulu boya, Kalem,Keski, Kitap, Paspartu, Yapıştırıcı ortaya çıkmıştır.

Tablo 23.'de Geleneksel Türk Süsleme Sanatında Yaprak Minyatürlemede Serbest çalışma, Şablonlama, Kopyalama teknikleri uygulanmaktadır.

Tablo 24. de Yaprak Üzerine Çalışmalarda kullanılan renkler Beyaz, Bej, Bordo, gri, Hardal, kahverengi, Kırmızı, Krem, Lacivert, Lila, Mavi, Mor, Pembe, Sarı, Siyah, Taba, Turuncu, Altın, Yeşil rengi olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo incelendiğinde Yaprak üzerine Minyatür üretimin de en çok kullanılan rengin kahverengi yeşil, kırmızı ve siyah olduğu görülmektedir. Tabii ki tüm renkler çalışmaların içerisinde vardır ancak yaprağın üzerinde canlı ve koyu renkler ön plana çıkar ve deseni gösterir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Ankara Hamamönü Sanat Sokağında yapılan anket ve bilgi formları değerlendirmesi sonucu Geleneksel Türk Süsleme Sanatında Atabek etkisi yaprak üzerine Minyatür çalışmalarında kullanılan teknikler, araç gereçler kompozisyon özellikleri ve Minyatür sanatının geçmişten günümüze geçirdiği desen evrelerini incelemek amacıyla 10 adet Yaprak üzerine Minyatür incelenmiştir. Ayrıca 15 atölye de, 50 satıcıya uygulanan ankettten elde edilen bilgiler sonucu, aşağıda ki verilere ulaşılmıştır.

Geleneksel Türk Süsleme Sanatında ilgilinen sanatçı 35-45 yaş aralığında bireylerden oluştuğu saptanmıştır. Bu da sanat ve sanatla ilgilenenlerin çoğunluğunun genç yaşta olduklarını göstermektedir.

Atölye ve Sanat merkezlerinde anket'e katılan bireylerin yarıdan fazlasını kadınlar oluşturmaktadır. Genellikle erkekler Minyatür sanatı ile çok ilgilenmemektedirler.

Sanat ile uğraşan bireylerin durumu incelendiğinde yüksekokul, üniversite ve lise mezununu oldukları tespit edilmiştir. Sanatla ilgili mesleki ve sanat eğitim mezunlarının yeterli oranda olduğu görülmüştür.

Sanat Atölyelerinde Geleneksel Türk Süsleme Sanatı yada sanatsal üretimin de 15 yıldan fazla ilgilendikleri görülmüştür. Bu işle uğraşan bireylerin çoğunluğunun atölyelerinde öğretmen konumunda çalıştıkları görülmektedir.

Geleneksel Sanat yapan kişilerin çoğunluğunun sanatı seçmelerinde ki amaç özel ilgi alanı olduğu ve mesleklerinin olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda ürünlerde genellikle Türk Kültürü nü işleyen kompozisyonlar, bitkisel ve geometrik motifler kullanılmıştır.

Geleneksel Sanatlar ile ilgilenen kişilerin sanat atölyelerinin kullandıkları malzeme çeşitleri çoğunlukla fırça, kağıt, guaj ve sulu boya kullandıkları, en az ise yaprak kullandıkları görülmektedir. Ağaç tutkalı ile daha kolay şekil alması bu malzemenin kullanılmasında etkindir. Ürünlerde süsleme olarak en çok şablon ile süsleme tekniği, elle serbest çizim tekniği ve hazır desen tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya sunulan eserlerin süslemesinde ise en çok altın ile süsleme ve şablon kullanarak Ağaç tutkalı ile çizilen desene ayrıntı süsleme kullanılmıştır. Ürünlerin boyanmasında en çok kahverengi, altın, turuncu, siyah, yeşil renk kullanılmıştır.

Geleneksel Türk Süsleme Sanatı üretimlerinde atölyelerde sanatçılar kendi desenlerini kullanılmaktadır. Desenlerin üretiminin özgün olmasından dolayı elde şablon yada serbest teknikleri genellikle yapılmaktadır. Ürünlerin (Tezhip-Minyatür) birleştirilmesinde ise en çok serbest çizim tekniği kullanılmıştır.

Üretim yapan atölyelerde desen ve modellerin temininde hazır desen kullandıkları ve ya kendi kompozisyonlarını ürettikleri görülmektedir.

Yaprak üzerine Minyatür sanatı en çok tablo (çerçeve) içerisinde ürettikleri görülmektedir. Tablo eserlerin turistler tarafından rağbet görmesi, yaprak da Minyatür üretimini olumlu yönde etkilemektedir.

Sanat eserlerini en çok turistler ve sanatları meraklıları satın almaktadırlar. Aldıkları eserlerde farklı ve orjinal olmasına ve Türk el sanatı geleneklerini yansıtan eserlerin konularına dikkat etmektedirler. Farklı eserlerde kullanılan yaprak ve çerçevenin özel olması başta gelmektedir.

Atölyelerde karşılaştıkları en büyük sorunlar sanata ülkemize değer verilmemesi, baskı eserlerin tercih edilmesi, sanatçıların eserlerindeki emeklerinin karşılığını alamamaları ve eserlerin değerlerinin bilinmemesi gibi nedenler sorun teşkil etmektedir.

Türk Süsleme Sanatlarında Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmalarında Ömer Faruk Atabek etkisi araştırılırken, Atabek'in ne kadar tanındığı, tekniğinin bilinip anlatılmasında karşılaşılan güçlüklerin giderilmesinde için önerileri, sanata ilginin azaltılması ve kaliteli sanatçıların yetiştiren eğitim kurumların açılması sanata gereken devlet desteği sağlanması yönündedir.

Kültür Bakanlığı Eğitim Dairesinin Ömer Faruk Atabek ile Ankara da sanat ilgi duyanlara destek vermesi Geleneksel Sanatlarımız için bir dönüm noktası olmuştur. Günümüzde

Geleneksel Türk sanatı olan Yaprak üzerine Minyatür yapılması bu sanata sahip çıkılmasını sağlayarak yeni çalışmalarada imkan yaratmaktadır.

Ömer Faruk Atabek Ankara da Cumhuriyet dönemi Serbest Minyatürleri ile eserleri özel bir belge niteliğindedir. Çok değerli sanatçılar yetiştirmiş ve Kültür Bakanlığı Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Katologları ile yurt içi-yurt dışı sergileri Minyatür sanatının tanınmasında önemli rol oynamıştır.

5.2. Öneriler

Türk Geleneksel Sanatında Yaprak Üzerine Minyatür Sanatı Uygulamalarında Ömer Faruk Atabek Etkisi; anket, bilgi formu, ürün analizi ile uygulandı, açıklandı, sunuldu buna göre kendi sanatlarımıza daha değer vermeli çocukluktan itibaren eğitim ile anlatılmalı sanatla uğraşmasa bile sanata değer veren bireyler oluşturulmalıdır.

Ömer Faruk Atabek 'in Sayın Süheyl Ünver Atölyesinden aldığı eğitim ile Ankara'da bir Ekol oluşturması çok önemli bir şanstır sanatımız için, bunu anlatmak amaçlı bu araştırma yapılmaktadır. Yaprak Üzerine Minyatür Sanatımızda kullanılan, çizime hazır hale getirilen kanada kavağı, dut, çınar yaprağıdır. 18. yüzyılın sonlarına doğru Geleneksel Sanatların değerini kaybetmesi dünya genelinde resim sanatının yer alması, öne çıkması resim, heykel ve seramik sanatını artırmıştır. Teknolojik gelişimle dünya genelinde baskı eserlerin artması ya da fotoğrafların belge niteliği taşıması Geleneksel sanatlara olan ilginin düşüşüne sebep olmaktadır. Bu nedenledir ki Devlet Sanat Politikaları ile Geleneksel Türk Sanatları desteklenmelidir.

Ankara Sanatçılarının önemli bir bölümü Geleneksel Türk Süsleme sanatlarına sahiptir. görüştüğümüz, bu sanatları yapan atölye yeri sahipleri ve öğrencileri; yenilikçi ve tasarımcı meslek uzmanı kişilerin emeklerini alamadıklarını ve sanata değer verilmediğini belirtmektedir. Belirli kalıpların dışına çıkan günümüz serbest sanatçılarının ağır eleştirildiği vurgulamıştır. Önerilerini sorduğumuzda; uygulamalı sanat eğitimine önem verilmesini, Eski örneklerin iyi incelenmesi, günümüze uygun tasarım haline getirilerek farklı sanat eserlerinin yapılmasının iç - dış turizmde de olumlu katkıları olacaktır.

Ülkemizde Minyatür Sanatının diğer ülkelerle kıyaslandığında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Birçok sanat eserlerinin üretildiği gibi bu sanatta da markalaşma önemli bir sorundur. Eğitimli ve bilinçli sanatçı ya gereken önem verildiğinde bu sorunlarda aşılacaktır.

KAYNAKÇA

- Anafarta, N. (1969). *Hünername minyatürleri ve sanatçıları*, İstanbul: Doğan.
- And, M. (1998). *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm mitologyası*. İstanbul: İş Bankası.
- And, M. (1982) *Osmanlı şenliklerinde türk sanatları*. Ankara: Kültür.
- And, M. (2002). *Osmanlı tasvir sanatları. I Minyatür*. İstanbul: Kültür.
- And, M. (2004). *Osmanlı tasvir sanatları I.minyatür*.İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Arseven, C. E. (1943). *Türk sanatı tarihi*. İstanbul Üniversitesi. Fasikül, İstanbul: Maarif.
- Arseven, C. E. (1952). *Sanat ansiklopedisi 1-5*. İstanbul: Sanat.
- Atabek, Ö. F. (2001). *Türk İslam süsleme sanatları*. Ankara: Diyanet.
- Atasoy, N. & Çağman, F. (1974). *Turkish miniature painting*, İstanbul: Sanat.
- Atasoy, N. (1997). *1582 sumame-i hümayun - düğün kitabı*, İstanbul: Koç Bank.
- Atıl, E. (1999). *Bir Osmanlı şenliğinin öyküsü*.İstanbul: Levni ve Surnamesi Koçbank.
- Bağcı, S., Filiz, Ç., Günsel, R., & Zeren, T.(2006). *Osmanlı resim sanatı*.İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Birol, İ. (2010). *Desen tasarımı çizim ve çeşitleri*. (3.baskı), İstanbul: Kültür.
- Çağman, F. İncılık, H. & Renda, G. (2003).“*Minyatür*”, *Osmanlı uygarlığı*. İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Çağman,F. & Tanındı, Z. (1979). *Topkapı saray museum ve islamic miniature painting*, İstanbul: Topkapı.
- Develioğlu, F. (1996). *Osmanlıca Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Aydın.
- Keskiner, C. (2004). *Minyatür sanatında doğa çizim ve boyama teknikleri*. Ankara: Kültür Turizm.
- Mahir, B. (2005). *Osmanlı minyatür sanatı*, İstanbul: Kabalcı.

- Özen, M. E. (1985). *Yazma kitap sanatları sözlüğü*. İstanbul: Vakıflar.
- Pakalın, M. Z. (1955). *Osmanlı tarih deyimleri sözlüğü*, 1-3, İstanbul: Diyanet.
- Renda, G. (2001). *Osmanlı minyatür sanatı*. İstanbul: Promete.
- Sözen, M. & Tanyeli, U. (1992). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi
- Tanırdı, Z. (1996). *Türk minyatür sanatı*. Ankara: İş Bankası.
- Ünver, S. (1958). *Geçmiş yüzyıllarda kıyafet resimlerimiz*, Ankara: Nakkaş.

EKLER

EK-1. Anket Soruları

ANKET FORMU

ANKARA HAMAMÖNÜ SANAT SOKAĞI SANATÇILARININ ÜZERİDE ÖMER FARUK ATABEK ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Form No:1

Tarih:2014

Görüşme Yapılan Yer: Hamamönü Sanat Sokağı

Görüşme Yapılan Kişi:30

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dekoratif Ürünler Bölümü Yüksek Lisans Tezi için, Hamamönü Sanat Sokağı Sanatçıların sanat hayatlarına yada Geleneksel sanat duyumlarında Sn.Atabek hakkındaki görüşlerini belirlemek amacı ile hazırlanmıştır.

Soruları okuduktan sonra size uygun şıkkı yuvarlak içine alarak cevaplayınız. Ankete göstermiş olduğunuz ilgi için teşekkür ederim.

Derya KALDIRIM

SANATÇILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

1. Yaş

- a. () 20-25
- b. () 25-35
- c. () 35-45
- d. () 45-55

2. Cinsiyet

- a. () Kadın
- b. () Erkek

3. Eğitim durumunuz nedir?

- a. () Üniversite
- b. () Lise
- c. () Yüksek Okul

4.Sanatçılarının Mesleği Kaç Yıldır Yaptıkları?

- a.() 5 yıldan az
- b.() 5-10 yıl arası
- c.() 10-15 yıl arası
- d.() 15 yıldan fazla

5. Atabek ‘i Tanıma tanıyormusunuz?

- a.() Evet
- b.()Ekol
- c.()Sadece Duydum

SANATÇILARIN MESLEKLERİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

6. Minyatür sanatı ile uğraşma amacınız nedir?

- a.()Eğitim Aldığı için
- b.()Özel İlgi Alanı
- c.()Ekonomik nedenler

7.Geleneksel Sanatlar Kompozisyon Yapımında En Çok Kullanılan Motifler Nelerdir?

- a.()Bitkisel motif ve kompozisyon
- b.() Hayvansal motif ve kompozisyon
- c.() Geometrik motif ve kompozisyon
- d.() Sembolik motif ve kompozisyon

8. Minyatür sanatını kimden ve nasıl öğrendiniz?

- a.() Aileden
- b.() İlgili yayınlardan
- c.() Halk Eğitim kursları
- d.()Lisans
- e.() Atölye

9.Yaprak Üzerine Minyatür çalışılırken hangi teknikleri kullandınız?

- a.() Fırça ile şekil verme
- b.()Boyama Tekniği

c.()Şablon tekniği

10. Yaprak üzerinde Minyatür Boyamada En çok Hangi Malzemeler kullandınız?

- a.() Şablon ile Avrupa eskizle kalıp
- b.() Astar olarak ağaç tutkalı
- c.() Boyamada Fırça
- ç.() Su bazlı toprak boyalar
- d.() Serbest boyalar

11.Minyatür Sanatında Yaprak üzerine boyamada hangi renkler kullanıyorsunuz?

- a. Renklerin en açık tonu
- b. Siyah
- c. Kırmızı
- d. Yeşil
- e. Tüm renkleri

ÖMER FARUK ATABEK HOCAMIZ HAKKINDA BİLGİLER

12.Atabek Desenlerinde en çok hangi figürleri görüyorsunuz?

- a.() Yer bitkileri
- b. () Ağaç desenleri
- c.() İnsan figürleri
- d.() Hayvan figürleri

13.Geleneksel Türk Süsleme Sanatı Minyatür tasarımlarınızı nasıl oluşturunuz?

- a. () Kompozisyonları kendimiz yapıyoruz
- b.() Müşterilerin Siparişi üzerine çalışıyoruz
- c.() Hazır desen.Kitap, dergi, katalog, vb.den yararlanıyoruz

14.Atabek desenlerinde en çok hangi kompozisyonları görüyorsunuz?

- a.() Serbest mekan
- b. () Doğa kompozisyonları
- c.() İç Mekan
- d.() Bir olayın anlatılması

15.Ömer Faruk Atabek’i Klasik Sanatlarımızdan hangisi ile tanıyorsunuz?

- a.()Minyatür Sanatçısı
- b.() Hat sanatçısı
- c.() Tezhip sanatçısı

16.Günümüz serbest minyatürünün yaprak üzerine uygulanmasında Atabek ‘in hangi özelliğini beğeniyorsunuz?

- a.() Kompozisyonların Atabek ‘e ait olması
- b.() Halen yıpranmadan günümüze kalması
- c.() Estetiklik
- d.() Her eserin bir konusunun olması

17. Desenlerinizi ve yapraklarınızı nasıl temin ediyorsunuz?

- a.()Kendimiz topluyoruz
- b.() Atölyelerden temin ediyoruz

18.Sanatçıların eser satışı ve sunumu zor mu?

- a.()Evet
- b.()Hayır

19.Geleneksel sanatlarda karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

- a.() Sanat’ a az değer verilmesi
- b.() Yaprak üzerine çalışmanın zor olması
- c.() Baskı ürünlerin fazlalığı
- d.() Hepsi

20. ATABEK ‘İN öğretim tekniği sizde nasıl etkili olurun sanatçılara sorulması.

- a.() Ders müfredatına girmesi
- b.() Daha çok kitap ve yayımlarda olması
- c.() Atabek ‘in Devlet desteği ile tanıtılması ve anılması
- d.() Hepsi

K-2. Ömer Faruk Atabek'in Yaprak Üzerine Minyatür Çalışmalarının Ürün Bilgi Formu

Şekil No:43

Eserin Adı: Nar Şerbeti

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine Minyatür Çalışması orijinal yaprak

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Kavanada Kavağı, Fırça,Boya ,Altın jelatin, ağaç tutkalı, Zemin Kağıdı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama (Ağaç tutkalı ile)

Kullanılan Renkler: Lacivert, Oksit Sarı, Yeşil, Kahverengi, Beyaz Ağırlıklı Çalışılmıştır.

Şekil No:44

Eserin Adı:

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Yaprığı: Yaprak Kanada Kavağı Üzerine

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Kanada Kavağı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama (Ağaç tutkalı ile)

Kullanılan Renkler: Lacivert, Oksit Sarı, Beyaz, Turuncu, Mavi, Lila

Şekil No: 45

Eserin Adı: Yaprak Üzerine Çoban Kızı

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Gerçek Yaprak Kurutulmuş Kabak yaprağı Üzerine yapılmış bir tasvir

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Kanada Kavağı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Serbest Çalışma tekniği

Kullanılan Renkler: Lacivert, Oksit Sarı, Vermion(Bayrak) Kırmızısı Beyaz Ağırlıklı

Şekil No:46

Eserin Adı: Gül Tutan Kız

Eserin Yapılış Tarihi:1995

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine Serbest Teknik

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Ebru, Kanada Kavağı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Ebru Zemin Üzerine Yaprak Üzerine Şablonlama(Ağaç tutkalı ile)

Kullanılan Renkler: Mavi, Oksit Sarı, Beyaz, Siyah ve Yeşil

Şekil No:47

Eserin Sahibi: Ömer Faruk Atabek

Eserin Yapılış Tarihi:1995

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine Şablon

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Dut Yaprığı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı, keski, Avrupa Eskiz

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama(Ağaç tutkalı ile)

Kullanılan Renkler: Lacivert, Oksit Sarı, Beyaz Ağırlık, Carmin kırmızı

Şekil No:48

Eserin Adı: Aşk

Eserin Yapılış Tarihi:

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine Dört Tarafı Altın Rumi Tezhipli

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Kanada Kavağı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama (Ağaç tutkalı ile) Çalışıldıktan sonra Ebru kağıt zemine yerleştirilmiş ve Rumi desenli Tezhiplenmiştir.

Kullanılan Renkler: Lacivert, Mavi, Oksit Sarı, Sarı, Beyaz, Yeşil, Altın, Siyah, Turuncu, Lacivert

Şekil No: 49

Eserin Adı: Kuyu Başı

Eserin Yapılış Tarihi:

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine Dut Yapağı

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Dut Yapağı, Fırça, Boya, Altın, jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama (Ağaç tutkalı ile)

Kullanılan Renkler: Turuncu, Lacivert, Oksit Sarı, Beyaz, Türk kırmızısı (bayrak), Krem

Şekil No: 50

Eserin Adı: Çiçek tutan kız

Eserin Yapılış Tarihi:1994

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine Minyatür

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Kanada Kavağı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama(Ağaç tutkalı ile)

Kullanılan Renkler: Lacivert, Oksit Sarı, Beyaz, Mavi, Yeşil,Lila,Kahverengi

Şekil No: 51

Eserin Adı: Nakış İşleyen kız

Eserin Yapılış Tarihi:

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine

Kullanılan Malzemeler:

Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Kanada Kavağı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama(Ağaç tutkalı ile)

Kullanılan Renkler: Mavi, Lila, Lacivert, Oksit Sarı ,Beyaz

Şekil No :52

Eserin Adı: Toplu Aranjman

Eserin Yapılış Tarihi:

Eserin Bulunduğu Yer: Koleksiyon

Eserin Boyutları: Yaprak Üzerine

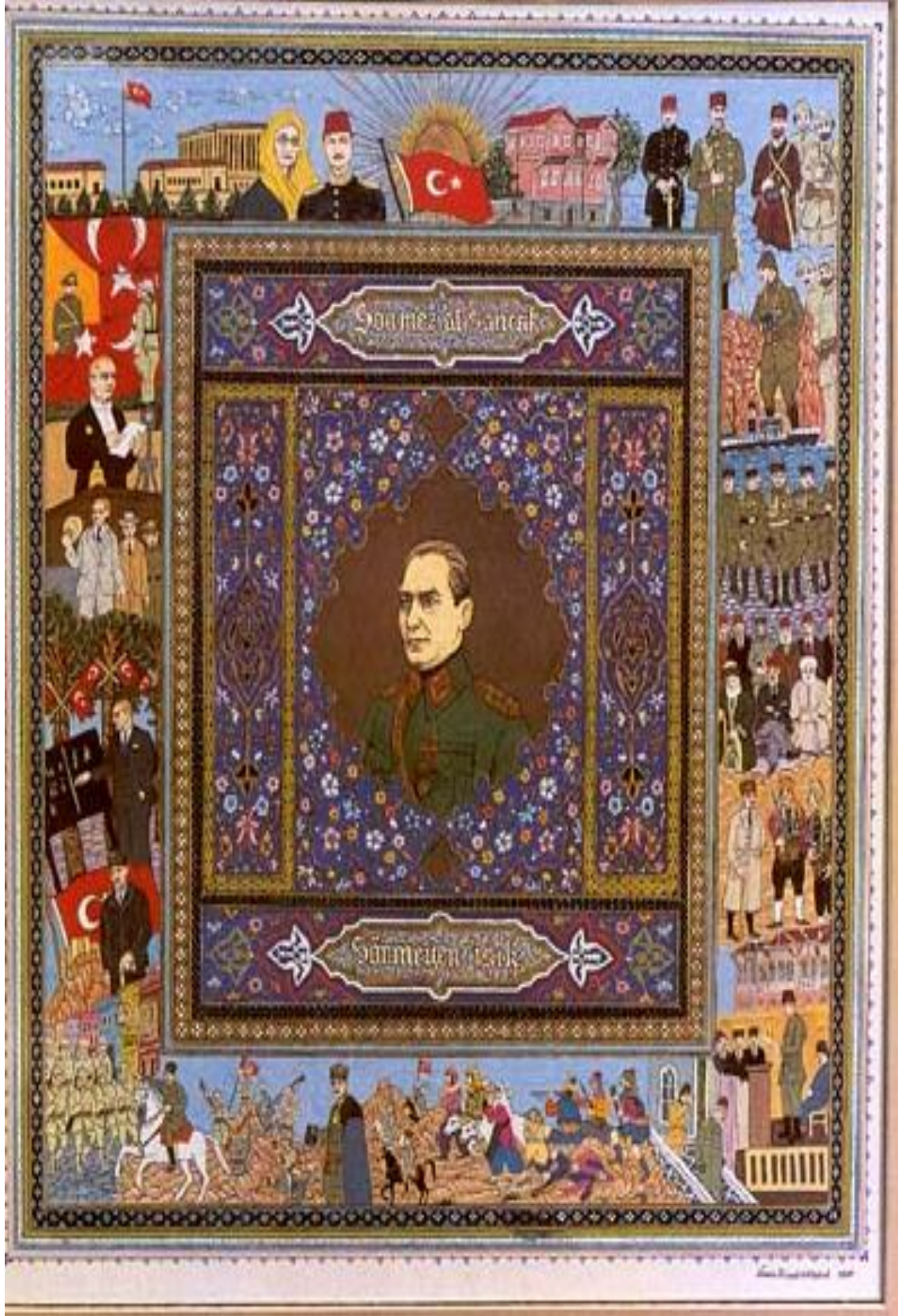
Kullanılan Araçlar ve Gereçler: Kanada Kavağı, Fırça, Boya, Altın jelatin ağaç tutkalı

Uygulanan Teknik: Yaprak Üzerine Şablonlama (Ağaç tutkalı ile).

Kullanılan Renkler: Genel Renkler

Dut ve Kanada kavağı yaprağı üzerine uygulanmış, güzel bir derlemeler.

Şekil No :53

Atatürk Ve Hayatı

Eserin Adı: Sönmez Al Sancak, Sönmeyen Işık

Eserin Yapılış Tarihi:-

Eserin Bulunduğu Yer: Sanatçının Özel Koleksiyonudur.

Eserin Boyutları:

Genişlik:46cm

Yükseklik:50cm

Kullanılan Malzemeler:

Araçlar: Kalem, Fırça, Mühre, Trilin

Gereçler: Jelatin, Altın, Toprak Boya,

Uygulanan Teknik: Murakka Üzerine Ezme Toprak Boya İle Yapılmış.

Kullanılan Renkler: Lacivert, Mavi, Altın ,Siyah, Toprak Rengi, Turuncu, Gri,

Seçilen Konu: Atatürk'ün Hayatı

Sayın Ömer Faruk Atabek'in Yaprak çalışmaları sadece tekniklerden biridir. Orjinal kağıtlara Serbest Minyatür tekniğinde bir çok eser günümüz sanatçılarına bırakmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Kaldırım, Derya
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 19.09.1974 / Ankara
Medeni hali : Evli
Telefon : 05333326247
E-posta : sanatkarderya@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise	Ankara Kurtuluş Lisesi	1991
Lisans	Anadolu Üniversitesi /İktisat Fakültesi/ Kamu Yönetimi Bölümü	2004
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi /El Sanatları Eğitimi Bilim Dalı /Dekoratif Ürünler Eğitimi	2014

Yabancı Dil : İngilizce

Profesyonel Deneyim

- 1998/1999/2000/2001 Dönemleri Büyükşehir Halk Eğitim Meslek Edindirme Merkezi tezhip / ebru özel anlaşımalı öğretmenlik
- 1999/2000/2001/2002 Dönemleri Milli Eğitim Bakanlığı Çankaya Halk Eğitim merkezi 7.akşam sanat okulunda tezhip/minyatür usta öğreticisi
- 1996/1997/1998/1999/2000 Dönemleri Kültür Bakanlığı sanatçısı olarak yurt içi ve yurt dışı karma sergilerde eserlerim sergilendi. Ömer Faruk Atabek atölyesi Minyatür çalışmaları
- 1998/1999 Kültür Bakanlığı Geleneksel Türk Süsleme Sanatları kataloğunda iki eserim yayınlandı.
- 1999/2001 Ankara Büyük Şehir Belediyesi Tezhip Kursu Usta eğitimcilik
- 2001/2002 Cankaya Halk Eğitim Merkezi bağlı Diyanet İşleri Bakanlığının Kollarında Tezhip ve Ebru eğitimliği
- 2008/2010 Ankara Suluhan Köprü Sanat Evi özel atölyemi açtım.
- 2010/2014 Ankara Hamamönü Sanat Sokağı Köprü Sanatı Taşıdım ve halen orada özel Tezhip ve Minyatür dersleri vermekteyim.

Sergiler

- 1997/2000 Dönemleri Kültür Bakanlığı bünyesinde İstanbul, Eskişehir, Adana, Afyon, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Gaziantep, Hatay, İzmir, Konya, Trabzon, Bartın  ehir sergilerine eser verdim.
- 1997/1998 Ankara Milli Kütüphane karma sergisine eser verdim.
- 1998/1999/2000 Ankara , Anfa Altınpark sergisi.
- 1998/1999 Kültür Bakanlığı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sergisi.
- 1998/2000 Kültür Bakanlığı ile Amerika Meksika Japonya, Mısır ülkelerini kapsayan yurtdışı sergisi.
- 2001/2002 Atatürk Kültür Merkezi, Milli Eēitim Bakanlığı Halk Eēitim Merkezleri sergisi
- 11/02/2002 TESK sanat galerisinde sergi.
- 2001/2002 Diyanet İ leri Bakanlığı aracılıēı ile ABD sergisi  ērenciler ile birlikte eser verdim.
- 2009/2010 AKM El Sanatları Fuarı Köprü Sanat Evi sergisi
- 2009/2010 Ankara Kale Festivali Köprü Sanat etkinlikleri
- 2009/2010/2011 AKM Trabzon etkinlikleri Köprü Sanat karma sergi ve fuar
- 2011 Vakıf Eserleri Müzesi Sergi salonu Geleneksel Türk Süsleme sanatları dalında Kendim ve  ērencilerim karma sergi
- 2012 Altındaē Belediyesi Sergi Salonu Köprü Sanat evi karma sergi
- 2013 Altındaē Belediyesi Hamamönü Sanat Sokaēı sergi salonu Tezhip-Minyatür Ebru sergisi
- 2014 Hamamönü Sanat Sokaēı Galerisi TEZH P başlangıç sergisi
- 2012/2013 Kültür Bakanlığı ve Klasik Türk Sanatları vakfı  ērenci Başarı  d lleri Ve katalog

GAZİ GELECEKTİR..